

“Bodrum’dan Türkiye’ye Kadınlar; Eşitlikçi ve Şiddetsiz Kentini Yaratıyor” Projesi

Bodrum Araştırması Sonuçları

Aysun Danışman, Çisnel Ekiz Gökmen ve Saniye Dedeoğlu

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın temel amacı, şiddetsiz ve kadın dostu kent yaratmak için, Bodrum ilçesinde yaşayan kadınların kendilerinden toplanan veriler ışığında sorunların tespit edilmesi ve giderilmesi için bir yol haritası sunulmasıdır. Bu anlamda, Bodrum’da şiddetsiz ve kadın dostu kent yaratma rehberi olarak işlev görmesi amaçlanmaktadır. Sabancı Vakfı tarafından desteklenen Projenin yürütücüsü Bodrum Kadın Dayanışma Derneği (BKD) ve paydaşı ise Bodrum Belediyesi’dir.

Araştırma Muğla’nın Bodrum ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Bodrum ilçesinde farklı mahallelerde yaşayan kadınlar araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Farklı mahalleden temsiliyet sağlanması için mahalle bazında örneklem büyüklükleri belirlenmiştir. Toplam yedi mahalleden, rasgele örnekleme yöntemi ile 358 kadın ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Mahalle büyüklüklerine göre saptanan örneklem içerisinde en büyük paya Turgutreis mahallesi (103 görüşme-%28,7) sahiptir. Onu sırasıyla Merkez (79 görüşme-%22,1), Yalıkavak (65 görüşme-%18,2), Konacık (58 görüşme-%16,2), Gümüşlük (27 görüşme-%7,6), İslamhaneleri (18 görüşme-%5) ve Dereköy (5 görüşme-%1,4) mahalleleri takip etmektedir¹.

Alan araştırmasında, bu çalışma için özel olarak geliştirilmiş olan ve açık uçlu sorular da içeren bir anket formu kullanılmıştır. Anket formu, katılımcıların demografik özellikleri, eğitim düzeyi, çalışma deneyimi, gelir ve yaşam düzeyine ilişkin bilgiler ile kentsel haklar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddete ilişkin 78 sorudan² oluşmaktadır. Katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Elde edilen verilerin analizinde Stata 9 paket programından yararlanılmıştır.

Alan araştırması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Covid-19 salgının yayılması ve alınan tedbirlerin sıkılaştırılması dolayısıyla alan araştırmasına bir süre ara verilmek durumunda kalmıştır. Daha sonra ikinci etap görüşmeler gerçekleştirilmiş ve alan araştırması tamamlanmıştır.

ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI

Alan araştırmasının yürütüldüğü Bodrum’un yedi mahallesinde (Turgutreis, Merkez, Yalıkavak, Konacık, Gümüşlük, İslamhaneleri ve Dereköy) toplam 358 kadına anket uygulanmıştır. Alan araştırmasından elde edilen bulgular, görüşmecilerin demografik özellikleri, çalışma deneyimi, gelir ve yaşam düzeyine ilişkin bilgiler ile kentsel haklar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet başlıkları altında ele alınmıştır.

GENEL DEMOGRAFİK BİLGİLER

Görüşülen 358 kadının yaş ortalaması yaklaşık 45 civarında ve çoğunluğu (%63,1) lise ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir. Lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip kadınlar içerisinde en yüksek pay lise (ve dengi meslek lisesi) mezunu kadınlarıdır (%29,9). Onu lisans (4 yıllık

¹ Saha çalışması özet bilgileri için EK 1’e bakınız.

² Türk katılımcılar için toplam 67 soru bulunmaktadır.

fakülte) mezunları (%26,5) izlemektedir. Lisans üstü (yüksek lisans ve doktora) eğitim düzeyine sahip olan kadınların örneklem içerisindeki oranı ise yüzde 2,8'dir (10 kişi). Bu bulgu kadınların eğitim düzeyinin genel itibarıyla yüksekliğine işaret etmektedir. Bununla birlikte görüşmeciler arasında okur yazar olmayan (%3,4- 12 kişi) ve okur-yazar olmasına rağmen okul bitirmeyenler (% 1,4-5 kişi) de bulunmaktadır.

Tablo 1: Görüşmecilerin yaş ve eğitim durumu

	Sayı	%
Eğitim durumu		
Okur-yazar değil	12	3.4
Okur-yazar ama okulu bitirmedi	5	1.4
İlkokul	80	22.3
Ortaokul	25	7.0
Lise (dengi meslek)	107	29.9
Ön Lisans (2 yıl)	24	6.7
Lisans (4 yıl)	95	26.5
Yüksek Lisans	9	2.5
Doktora	1	0.3
Yaş (ortalama) *	45,3	(min.18-maks.85)

Not: *12 kişi yaşını belirtmemiştir. Yaş ortalaması 346 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

Alan araştırması kapsamında görüşülen kadınların yaklaşık yüzde 60'ı (resmi olarak) evlidir. Görüşülen kadınların ilk evlilik yaş ortalaması yaklaşık 23'tür. Hiç evlenmemiş kadınların oranı yüzde 16,2 (58 kişi) iken boşanmış olanların oranı yüzde 13,1'dir (47 kişi).

Tablo 2: Görüşmecilerin medeni durumu

	Sayı	%
Evli (resmi nikah)	215	60,1
Evli (sadece imam nikahı)	4	1,1
Evli fakat eşinden ayrı yaşıyor	3	0,8
Hiç evlenmedi	58	16,2
Birlikte yaşıyor (evli değil)	5	1,4
Boşandı	47	13,1
Eşi vefat etti	26	7,3

Ataerkil ve geleneksel toplumsal yapının ve bu yapının getirdiği uygulamaların halen yoğun olarak devam ettiği ülkemizde, bu uygulamalardan biri de evlenirken eş seçiminde kadının söz sahibi olamaması şeklinde kendini göstermektedir. Görücü usulü ile evlenen kadınların örneklem içerisindeki oranı yüzde 19'dur (56 kişi). Halihazırda evli olan ya da geçmişte evli olan kadınların büyük çoğunluğu (209 kişi-%70,8), evlenirken eşlerini kendilerinin seçtiğini beyan etmişlerdir. Bu oran nispeten yüksek olsa da görücü usulü ile evlenenlerin oranı yine de azımsanamayacak düzeydedir. İlk çocuk sahibi olma yaşı ise yaklaşık ortalama 24 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3: Evliliğin niteliği, ilk evlilik ve ilk doğum yaşı

	Sayı	%
Evlenirken n=295		
Kendim seçtim	209	70,8
Akraba evliliği	13	4,4
Kaçarak evlilik	10	3,4
Aile/görücü usulü	56	19,0
Cevap vermeyen	7	2,4
İlk evlilik yaşı (ortalama) *	22.6	(min.14- maks.50)
İlk doğum yaşı (ortalama) n=255	24,3	(min.16-maks.39)

Not: * 293 kişinin ortalamasıdır.

Görüşülen kadınların dördünün (%1,1) fiziksel ya da zihinsel bir engeli bulunmaktadır. Engeli olan tüm kadınların, söz konusu engele dair raporu bulunmaktadır.

Tablo 4: Engellilik durumu

	Sayı	%
Var	4	1.1
Yok	354	98.9

Not: Görüşmeciler felçli olduğunu; zihinsel sorunları olduğunu, kronik iltihaplı eklem romatizması olduğunu ve ortopedik engelli olduğunu belirtmiştir.

Alan araştırmasında görüşülen kadınların teknoloji kullanma düzeylerini belirlemek adına kadınlara akıllı telefonları olup olmadığı ve bilgisayar kullanmayı bilip bilmediği soruları yöneltilmiştir. Buna göre, 358 kadının 335'inin (%93,6) akıllı telefonu bulunmakta ve 230'u (%64,3) bilgisayar kullanmayı bilmektedir. Bunun dışında, kadınların yaklaşık yüzde 12'si de bilgisayar kullanmayı kısmen bildikleri bildirmişlerdir. Bu oranlar, örneklemin teknoloji kullanma düzeyinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Teknoloji kullanma düzeyi

	Sayı	%
Akıllı telefonunun olup olmadığı		
Evet	335	93,6
Hayır	22	6,2
Cevap vermeyen	1	0,3
Bilgisayar kullanmayı biliyor mu?		
Evet	230	64,3
Hayır	82	22,9
Kısmen	44	12,3
Cevap vermeyen	2	0,6

Alan araştırmasına katılan kadınların yaklaşık yüzde 18'i (63 kişi) Bodrum'un yerlisidir. Büyük çoğunluk ise (280 kişi-%78,2) iç göç ile farklı bir yerden gelip Bodrum'da yaşamaya başlamış kadınlardır. Farklı bir ülkeden göç ederek gelen kadınların oranı ise yüzde 3,9'dur (14 kişi).

Tablo 6: Nereli olduğu

	Sayı	%
Bodrumun yerlisi	63	17,6
İç göç	280	78,2
Dış göç	14	3,9
Cevap vermeyen	1	0.28

Bodrum hem doğası hem de yaşam modeli olarak yerli ve yabancılar açısından her daim cazibe merkezi olmuş ve olmaya devam edecek bir yerdir. Bu nedenle de sürekli olarak göç alan bir konumdadır. Bodrum'un en fazla iç göç aldığı kent İstanbul'dur. Görüşülen kadınların yaklaşık yüzde 20,4'ü (57 kişi) İstanbul'dan gelip Bodrum'da yaşadıklarını bildirmişlerdir. İstanbul'u Ankara (%7,5) ve Aydın (%7,5) izlemektedir. Muğla'nın diğer ilçelerinden Bodrum'a göç edip burada yaşamaya başlayanların oranı yüzde 6,8'dir (19 kişi). Bodrum'un iç göç aldığı diğer yerler ise sırasıyla İzmir (%5), Van (%5), Adana (%2,5), Sivas (%2,5), Mardin (%2,1), Hatay (%1,8), Erzincan (%1,8), Gaziantep (%1,8), Manisa (%1,4), Denizli (%1,4), Tunceli (%1,4), Konya (%1,4) ve Zonguldak'tır (%1,4). Burada sıralananlar dışında Türkiye'nin pek çok kentinden Bodrum'a gelip burada yaşamaya başlayan kadınlar mevcuttur (Tablo 7).

Ülkelerindeki iç savaştan kaçan çok sayıda Suriyelinin “açık kapı politikası” izlenerek geçici koruma statüsü altında Türkiye’ye kabulünün ardından Türkiye’nin her yerinde olduğu gibi Bodrum’da da Suriyeli göçmenler yabancı göçmenlerin çoğunluğunu oluşturmuştur. Örneklemdaki dış göç ile Bodrum’a gelen 14 kadından 6’sının (%42,9) Suriye’den geldiği görülmektedir. Avrupa’dan göç ederek Bodrum’a yerleşenlerin oranı ise örneklem içerisinde nispeten düşük kalmaktadır. İsviçre, Fransa, Belçika ve Yugoslavya’dan toplam 4 kişi (%28,6) göç ederek Bodrum’da yaşamaya başlamışlardır.

Tablo 7: Nereden göç ettiği

	Sayı	%
İç göç ise (n=280)		
İstanbul	57	20,4
Ankara	21	7,5
İzmir	14	5,0
Aydın	21	7,5
Muğla merkez ve ilçeleri	19	6,8
Manisa	4	1,4
Denizli	4	1,4
Zonguldak	4	1,4
Tunceli	4	1,4
Konya	4	1,4
Van	14	5,0
Adana	7	2,5
Sivas	7	2,5
Mardin	6	2,1
Hatay	5	1,8
Erzincan	5	1,8
Gaziantep	5	1,8
Diğer iller*	61	21,8
<i>Cevap vermeyen</i>	18	6,4
Dış göç ise (n=14)		
Suriye	6	42,9
Kırgızistan	1	7,1
Ermenistan	1	7,1
İsviçre	1	7,1
Fransa	1	7,1
Ürdün	1	7,1
Yugoslavya	1	7,1
Belçika	1	7,1
İran	1	7,1

Not: Şanlıurfa, Eskişehir, Bilecik, Kahramanmaraş, Bolu, Erzurum, Adıyaman, Şırnak, Kocaeli, Ordu, Çorum, Diyarbakır, Kars, Kırklareli, Elâzığ, Giresun, Tokat, Bitlis, Gümüşhane, Ardahan, Ağrı, Rize, Bursa, Sakarya, Isparta, Bartın, Batman, Balıkesir, Samsun, Kütahya, Osmaniye, Trabzon, Malatya ve Mersin yanıtını verenler.

İç ya da dış göç ile Bodrum’a gelerek burada yaşamaya başlayan kadınların göç etme sebepleri incelendiğinde, en büyük payın iş bulma ümidi olduğu görülmektedir. Görüşülen kadınlardan 134’ü (%37,4) göç ederek Bodrum’a yerleşme sebebi olarak iş bulmayı göstermişlerdir. Göçün temel sebeplerinden biri olan evlilik ikinci sırada yer almaktadır (55 kişi-%15,4). Bodrum’u yaşanabilir bir yer olarak gördükleri için ya da burayı sevdikleri için, burada yaşamak hayalleri olduğu için buraya göç edenlerin örneklem içerisindeki oranı ise yaklaşık yüzde 8’dir (26 kişi). Bunun dışında, emekliliğini burada geçirmek için (12 kişi-%3,4) ya da ailesi Bodrum’da yaşadığı için (11 kişi-%3,1) gelen bir kesim de bulunmaktadır. Tayin ile Bodrum’a gelenlerin oranı ise yüzde 2 civarındadır (8 kişi).

Covid-19 salgını döneminde daha küçük olduğu için daha güvenli olduğu düşüncesi ile büyük şehirlerden nispeten daha küçük yerleşim yerlerine göç etme durumu yaşanmıştır. Bilindiği üzere Bodrum bu durumdan en çok etkilenen yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Örneklem içerisinde de Bodrum'a göç ederek yerleşen dört kadın bulunmaktadır. Görüşülen altı Suriyeli kadın da göç etme sebebi olarak savaşı göstermişlerdir. Bu altı kadın dışında güvenlik sebebiyle Bodrum'a göç ettiğini beyan eden yedi kadın (yaklaşık %2) ve siyasi sebeplerle göç ettiğini söyleyen bir kadın (%0,3) bulunmaktadır.

Tablo 8: Göç etme sebebi

	Sayı	%*
İş bulma	134	45,6
Güvenlik	7	2,4
Savaş	6	2
Evlilik	55	18,7
<i>Diğer</i>		
Yaşanabilir bir yer olması	20	6,8
Kendi tercihi	13	4,4
Emeklilik için	12	4,1
Aile için	11	3,7
Tayin	8	2,7
Bodrumu sevmesi	4	1,4
Pandemi	4	1,4
Yazlığının olması	3	1
Hayali olması	2	0,7
Siyasal durumlardan dolayı	1	0,3

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için toplam %100'ü aşmaktadır.

* Yüzde değerler iç ya da dış göç ile gelmiş olan 294 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

Alan araştırmasında görüşülen kadınların etnik kökenleri incelendiğinde, büyük çoğunluğun (273 kişi-%76,3) Türk olduğu görülmektedir. Ancak Bodrum, aldığı göçlerle bağlantılı olarak, etnik çeşitlilik açısından zengin bir görünüm sergilemektedir. Türkleri sırasıyla Kürt (52 kişi-%14,5) ve Araplar (11 kişi-%3,1) izlemektedir.

Tablo 9: Etnik kökeni

	Sayı	%
Türk	274	76,5
Kürt	52	14,5
Arap	11	3,1
Zaza	3	0,9
Azeri	1	0,3
Kırgız	1	0,3
Ermeni	1	0,3
Girit göçmeni	2	0,6
Selanik göçmeni	1	0,3
Arnavut	3	0,9
Macar	1	0,3
Gürcü	1	0,3
Cevap vermeyen	6	1,7

İSTİHDAMA İLİŞKİN BİLGİLER

Alan araştırması sırasında görüşülen kadınların çalışma durumları Tablo 10'da özetlenmiştir. Kadınların yüzde 42,5'i (225 kişi) çalışmadıklarını; yüzde 37,2'si (133 kişi) de çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Bunun dışında, yaklaşık yüzde 21'i emekli ve yüzde 1,4'ü de öğrencidir. Öğrenci olduğunu belirten kadınlardan biri; emekli olduğunu belirten kadınlardan

da üçü aynı zamanda çalıştıklarını bildirmişlerdir. Çalışan 133 kadının 108'i (%81,2) sigortalı olarak çalışırken; 25'i (%18,8) sigortasız olarak çalışmaktadır. Başka bir deyişle örneklem içerisindeki kayıt dışılık oranı yaklaşık %19'dur. Bu oran Türkiye genelinde kadınların kayıt dışılık oranı olan yüzde 42,2 ve tarım dışı faaliyetlerde kadın kayıt dışılık oranı olan yüzde 24,3 ile kıyaslandığında görece daha düşüktür (TÜİK, 2020).

Tablo 10: Çalışma durumu

	Sayı*	%**
Çalışıyor	133	37,2
Sigortası var	108	81,2
Sigortası yok	25	18,8
Çalışmıyor	152	42,5
Emekli	76	21,2
Öğrenci	5	1,4

* Örneklem içerisindeki kadınların bazıları (1 kişi) hem öğrenci hem çalışıyor; bazıları (3 kişi) da hem emekli hem çalışıyor olduklarından, toplam sayı örneklem büyüklüğü olan 358'i aşmaktadır.

** Yüzde değerler 358 kişi içindeki pay olarak hesaplanmıştır.

Çalışan 133 kişinin çalıştıkları sektör, çalışma durumu ve işteki durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 11'de özetlenmektedir. Buna göre, çalışanların yüzde 80,5'i (107 kişi) özel kesimde çalışmaktadır. Kalan yüzde 19,5'lik kesim ise kamuda çalışmaktadır. Çalışanların 107'si (%80,5) ücretli çalışmaya tabidir. Bunların yaklaşık yüzde 87'si (92 kişi) ise aylık düzenli ücretli olarak çalışmaktadırlar. Bunun dışında, 8 kişi (%7,6) yevmiyeli, 3 kişi (%2,8) yarı zamanlı (part-time), 2 kişi (%1,9) mevsimlik ve 1 kişi de (yaklaşık %1) haftalık düzenli ücretli olarak çalıştıklarını beyan etmişlerdir.

Görüşülen kadınlardan 9'u (%6,8) kendi hesabına çalışırken, 7'si (%5,3) işverendir. 6 kişi (%4,5) ise kar/ciro üzerinden pay alarak çalıştığını beyan etmiştir. Ayrıca örneklem içerisinde 5 kadın (%3,8) ev eksenli olarak çalışmaktadır. Toplumsal cinsiyet ideolojisi ile büyük bir uyum gösteren ev-eksenli üretim yoksul ailelerde yaşamsal bir araç haline dönüşmekle birlikte, bu üretim şekli kapitalist üretim içinde kadınların sömürsünü de üst boyutlara çıkarmaktadır (Dedeoğlu, 2003).

Çalışanların işteki durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (57 kişi-yaklaşık %43) işçi olarak çalıştığı görülmektedir. 23 kadın (%17,3) memur olarak çalışırken, 11 kadın (%8,3) da sözleşmeli personel olarak çalışmaktadır.

Tablo 11: Çalışılan sektör, çalışmanın niteliği ve işteki durum

	Sayı	%
<i>Hangi sektörde çalıştığı (n=133)</i>		
Kamu	26	19,5
Özel	107	80,5
<i>Çalışma durumu (n=133)</i>		
<i>Ücretli çalışma</i>		
Düzenli aylık ücret	92	69,2
Düzenli haftalık ücret	1	0,8
Yevmiyeli	9	6,8
Yarı-zamanlı	3	2,3
Mevsimlik işlerde çalışan	2	1,5
<i>Ücretsiz çalışma</i>		
Kar/ciro üzerinden pay	6	4,5

Kendi hesabına	9	6,8
İşveren	7	5,3
Ücretsiz aile işçisi	1	0,8
Ev eksenli çalışma	5	3,8
İşteki durumu (n=133 kişi)		
İşçi	57	42,9
Memur	23	17,3
Sözleşmeli personel	11	8,3
Kendi işi	11	8,3
Aile işyerinde işçi	2	1,5
Danışman	5	3,8
İşveren	7	5,3
Yönetici	1	0,8
Freelance	1	0,8
Uzman	1	0,8
Cevap vermeyen	14	10,5

Çalışanın maaşını nereden aldığı kayıt dışılığın tespitinde önemli göstergelerden biridir. On kişi üzerinde çalışanı olan her işverenin, çalışanların maaşını banka üzerinden yatırması yasal bir zorunluluktur. Maaşını elden ve bir kısmını elden alanların oranı çalışanların yüzde 27,1'idir (36 kişi). Maaşını elden aldığını beyan edenlerin yüzde 6,1'i (2 kişi) emekli iken yüzde 84,9'u ise 10 kişinin altında çalışanı olan küçük işletmelerde çalışmaktadır.

Tablo 12: Maaşını nasıl aldığı

	Sayı	%
Banka	86	64,7
Elden	33	24,8
Bir kısım elden bir kısım banka	3	2,3
Cevap vermeyen	11	8,2
Toplam	133	100

Çalışanların çalıştıkları işyerinin büyüklüğüne bakıldığında, ağırlıklı olarak (yaklaşık %37) 10 kişiden az çalışanı olan küçük ölçekli işyerlerinde çalıştıkları görülmektedir. 10-50 kişi arasında çalışanı olan işletmelerde çalışan kadınların oranı yaklaşık yüzde 23 (31 kişi) iken; 50 ve üzeri kişinin çalıştığı nispeten büyük işyerlerinde çalışan kadınların oranı yüzde 13,5'tir (18 kişi). Sadece tek kişinin (alan araştırması sırasında görüşülen kadın) çalıştığı işletmelerde çalışma oranı ise yaklaşık yüzde 16'dır (21 kişi).

Tablo 13: İşyerinde toplam çalışan sayısı

	Sayı	%
Bilmiyorum	8	6,1
Sadece ben	21	15,8
2-9 kişi arası	49	36,8
10-49 kişi arası	31	23,3
50 ve üzeri	18	13,5
Cevap vermeyen	6	4,5
Toplam	133	100

Çalıştığını belirten görüşmecilerin işgücü piyasasında ortalama olarak 13,5 yıldır buldukları görülmektedir. Görüşme sırasında çalıştıkları işyerinde ise ortalama olarak 4,5 yıldır çalışmaktadırlar. Günde ortalama yaklaşık 9 saat; haftada ise çoğunlukla altı gün

çalışmaktadırlar. Çalışan kadınların yaklaşık yüzde 37'si haftanın altı günü çalışırken; yüzde 30'u da beş gün çalışmaktadır. Her gün çalışanların örneklemedeki oranı ise yüzde 13,5'tir. Haftanın yedi günü çalışanların yüzde 16,7'si (3 kişi) işveren, yüzde 33,3'ü (6 kişi) kendi hesabına çalışandır.

Tablo 14: Çalışma süreleri (n=133)

	Sayı	%
Toplam çalışılan ay (ortalama)	161,5 (13,5 yıl)	min.1-maks.528
Şu an çalıştığı iş yerinde toplam kaç aydır çalıştığı (Ortalama)*	54,2 (4,5 yıl)	min.1-maks.360
Günlük çalışma saati (ortalama)**	8.6	min.2-maks.18
Haftalık kaç gün çalıştığı		
1	1	0,8
2	2	1,5
3	5	3,8
4	8	6
5	40	30,1
5,5	4	3
6	49	36,7
6,5	1	0,8
7	18	13,5
Cevap vermeyen	5	3,8

Not: *5 kişi cevap vermemiştir.

** 15 kişi cevap vermemiştir.

Çalışan kadınlara aldıkları eğitim ve iş tecrübelerine uygun bir alanda mı çalıştıkları sorulduğunda, büyük çoğunluğu (%56,4) evet cevabını vermişlerdir. Geriye kalan yaklaşık yüzde 40'lık bir kısım ise aldıkları eğitime ve/veya iş tecrübesine uygun bir alanda çalışmadığını bildirmiştir.

Tablo 15: Eğitim ve iş tecrübesine uygun bir alanda çalışma durumu

	Sayı	%
Evet	75	56,4
Hayır	53	39,8
Cevap vermeyen	5	3,8

Çalışan kadınların büyük çoğunluğu (%83,5) tek işte çalışmakla birlikte, yaklaşık yüzde 10'u (13 kişi) ikinci bir iş yapmaktadır. Yapılan ikinci işin ise ağırlıklı olarak ev işlerine yardım (temizlik) olduğu görülmektedir. İkinci bir işte çalışan kadınların yüzde 46,2'si evlere yardımcı olarak ya da temizlik için gittiklerini söylemişlerdir. İkinci işte çalışan kişilerin asıl işlerinin ne olduğuna bakıldığında; yüzde 23,1'inin (3 kişi) temizlik görevlisi, yüzde 14,4'ünün manikürcü/güzellik uzmanı olduğu görülmektedir.

Tablo 16: İkinci bir işte çalışıyor mu?

	Sayı	%
Evet	13	9,7
Hayır	111	83,5
Cevap vermeyen	9	6,8
İkinci iş olarak ne yaptığı (n=13)		
Satış danışmanlığı	1	7,7
Evlere temizlik/yardımcı	6	46,2
Proje çalışanı	1	7,7
Danışmanlık	2	15,3
Cilt bakımı	1	7,7

Müzisyen	1	7,7
Aşçı	1	7,7

İstihdamda olmayanlar

Alan araştırmasında görüşülen kadınların büyük çoğunluğu herhangi bir işte çalışmamaktadırlar. Alan araştırmasında görüşülen ve çalışmayan kadınların profilleri incelendiğinde, -emekliler (73 kişi-%32,4) çıkarıldığında- bu kadınların büyük çoğunluğunun hiç çalışmadığı (70 kişi-%31,1) görülmektedir. Kadınların yaklaşık yüzde 30'u ise belli bir süredir işsiz olduklarını bildirmişlerdir. Ortalama işsiz oldukları süre ise yaklaşık altı yıldır.

Tablo 17: Çalışmayanların özellikleri (N=225)

	Sayı	%
Hiç çalışmadım	70	31,1
Emekli	73	32,4
Cevap vermeyen	15	6,7
Belirli bir süredir işsiz olduğunu belirten	67	29,8
Ortalama kaç aydır işsiz olduğu	71,5 (6 yıl) (min.0,25-maks.312 ay)	

Kadınların işgücüne katılımları yaş, eğitim, medeni durum, hanehalkı serveti gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Ancak, Türkiye'de işgücü piyasasına katılımında yaşanan cinsiyet eşitsizlikleri temelde “kadının yeri evi ve görevinin de annelik olduğu”na ilişkin ataerkil düşünce yapısı (Sallan Gül, 2005) ve bunun sonucu kadınlara atfedilen ev içi sorumluluklarından kaynaklanmaktadır (Adaman ve Keyder, 2008; Dedeoğlu, 2000; Kiren Gürlü ve Üçdoğru, 2007).

Kadınların çalışmama nedenleri Tablo 18'de özetlenmiştir. İlgili tablodan da görülebileceği üzere kadınların en önemli çalışmama nedeni %28,9 ile emekliliktir. Emeklilik dışında çalışmama nedeni olarak öne sürdükleri en büyük neden hane içi ücretsiz bakım yükü olmuştur. Kadınların yüzde 22,7'si (51 kişi) çalışmama nedeni olarak çocuk bakımını ve yaklaşık yüzde 1'i (2 kişi) engelli hane üyesi bakımı göstermişlerdir. Ataerkil toplumsal yapıda şekillenen toplumsal cinsiyet rollerinde çocuk, yaşlı ve hasta bakımının kadının sorumluluğu olarak görülmesi, kadınların işgücü piyasası dışında kalmalarının en büyük nedenlerinden biridir. Hane içi bakım yükü içerisinde önemli bir paya sahip olan çocuk bakım yükünün kadınların işgücü piyasasına katılımını olumsuz bir şekilde etkilediğini ve kadınların işgücüne katılım oranının çocuk sahibi olmakla azaldığını ilgili literatür de ortaya koymaktadır (Dayıoğlu ve Kırdar, 2010; Ekiz-Gökmen, 2016; Kiren Gürlü ve Üçdoğru, 2007; Memiş vd. 2012; Paull, 2006). Alan araştırması bulguları bu anlamda ilgili literatürü destekler niteliktedir.

Ev işleri (5 kişi-%2,2) de kadınların işgücü piyasasına katılmama nedenleri arasında yer almaktadır. Yine ataerkil düşünce yapısının şekillendirdiği kalıplar içerisinde kadının yerinin evi olarak görülmesi ve pek çok durumda çalışabilmek ve hatta evden çıkabilmek için eş-baba-abi gibi bir (sözde) otoriteden izin almak durumunda olması, kadını işgücü piyasasına girmekten alıkoyan unsurlardan biridir. Görüşülen kadınlardan 16'sı (%7,1) çalışmama sebebi olarak “eş ya da ailelerinin izin vermemesi”ni göstermişlerdir. Baskın ataerkil toplumsal yapının bir sonucu olan bu durum, kadın istihdamının artırılması noktasında çözülmesi gereken en temel sorunlardan biridir. Bu konudaki anahtar nokta ise eğitim düzeyinin artırılmasıdır.

Ülkemizin süregelen makroekonomik problemlerinden biri olan işsizlik ve Pandemi sürecinin bu sorunu daha da büyütüp derinleştirilmesi, genel olarak iş bulma olanaklarını kısıtlamakta; özelde de kadınların işgücü piyasasına girişlerini zorlaştırmaktadır. Nitekim, görüşülen kadınlar arasında yapısal sorunlar (işsizlik, iş alanının yetersiz olması) (11 kişi-%4,3) ve Pandemi (4 kişi-%1,8) dolayısıyla çalışmadığını söyleyen kadınlar da bulunmaktadır. Bunun

dışında sağlık koşulları (11 kişi-%4,3) ve yaşlılık (8 kişi-%3,6) gibi nedenler ile çalışmadığını söyleyenler; gerek duymadığı/ihhtiyacı olmadığı için (10 kişi-%4,4) ya da kendi tercihi olduğu için (7 kişi-%3,1) çalışmadığını söyleyenler de bulunmaktadır.

Tablo 18: Çalışmama nedeni (n=225)

	Sayı	%
Emeklilik	65	28,9
Çocuk bakımı	51	22,7
Engelli hane üyesinin bakımı	2	0,9
Ev işlerinden dolayı	5	2,2
Eş/Ailenin izin vermemesi	16	7,2
Gerek duymadı/ ihtiyacı yok	10	4,4
Yapısal sorunlar (İşsizlik, iş alanının yetersiz olması)	11	4,3
Yaşlılık	8	3,6
Kendi tercihi	7	3,2
Pandemi	4	1,8
Yeni kent/ülke adaptasyonu	3	1,3
Sağlık şartları	3	1,3
Diğer nedenler*	11	4,3
Cevap vermeyen	29	12,9

* Diğer nedenler: Yaz sezonunun başlamamış olması, hiç imkânı olmamış, kapalı olduğu için insanlar güvenmiyormuş, çocuk sahip olmak için, eşinden maaşı olduğu için, öğrenci olduğu için, dil bilmiyor, işten ayrılmış, işyerini kapatmış, evlilikten dolayı.

Belli bir süredir işsiz olduğunu belirten 67 kadına çalışmayı neden bıraktıkları sorulduğunda, alınan yanıtlarda yine evlilik ve çocuk bakımının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Söz konusu kadınların yüzde 37,3'ü (25 kişi) çocuklar dolayısıyla; yaklaşık yüzde 15'i de evlilik dolayısıyla çalışmayı bıraktıklarını dile getirmişlerdir. Bunun dışında Pandemi dolayısıyla (7 kişi-%10,5) ve ekonomik konjonktür dolayısıyla (3 kişi-%4,5) işsiz kaldıklarını söyleyen bir kesim de bulunmaktadır. Kötü çalışma koşulları da kadınların bir başka çalışmayı bırakma sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır (7 kişi-%10,5). Bazı kadınlar izin günleri olmaması, ücretin az olması, çalışma saatlerinin uymaması, yapılan işin yorucu olması, işin sezonluk olması gibi nedenler dolayısıyla çalışmayı bıraktıklarını dile getirmişleridir.

Tablo 19: Çalışmayı neden bıraktığı (n=67)

	Sayı	%
Çocuklar	25	37,3
Evlilik	10	14,9
Kötü çalışma koşulları *	7	10,5
Pandemi	7	10,5
Ekonomik konjonktür (kriz)	3	4,5
Yer/ülke değişikliği	3	4,5
Sağlık nedenleri	3	4,5
Yaşlılık	2	2,9
Kişisel tercih	2	2,9
Diğer nedenler **	5	7,5

Not: *İzin günü olmaması, ücretin az olması, çalışma saatlerinin uymaması, yorucu olması ve sezonluk olması yanıtını verenler.

** Ölüm, işverenin meslek değiştirmesi, stajının bitmesi, okulunun başlaması, kızlarının çalışması yanıtını verenler.

İstihdamda olmayan kadınlara çalışmak isteyip istemedikleri sorulduğunda, çoğu (97 kişi-%43,2) çalışmak istemediğini söylemiştir. Ancak bunların büyük çoğunluğu halihazırda emekli olan kadınlardır. Çalışmak istemediğini söyleyen 97 kadından 37'si emeklidir. Görüşmelerin yapıldığı esnada istihdamda olmayan kadınların yüzde 36,4'ü ise çalışmak

istediklerini beyan etmişlerdir. Bu kadınların içerisinde emekli (7 kişi) ve öğrenciler de (2 kişi) bulunmaktadır.

Tablo 20: Çalışmak istiyor mu? (n=225)

	Sayı	%
Evet	82	36,4
Hayır	97	43,2
Cevap vermeyen*	46	20,4

Not: Cevap vermeyenlerin 32 tanesi emeklidir. Emekli olup çalışmak istediğini belirten 7 görüşmeci, çalışmak istemediğini belirten 37 görüşmeci bulunmaktadır.

Sosyal güvence

Alan araştırmasında görüşülen kadınların yaklaşık yüzde 70'inin sosyal güvencesinin olduğu gözlenmektedir. Sosyal güvencesi olan kadınların yüzde 37,1'i halihazırda çalışmakta iken (102 kişi), yüzde 20,4'ü (56 kişi) ise emeklidir. Örneklemin yaklaşık yüzde 8'inin (29 kişi) sosyal güvencesi yok iken; beş kişi (%1,4) de geçici koruma statüsündedir. Sosyal güvencesi olmayan kadınların yüzde 13,8'i (4 kadın) çalışmasına rağmen sosyal güvenlik sisteminin dışındadır. Başka bir deyişle söz konusu kadınlar için istihdam güvence sağlamaktan uzaktır.

Tablo 21: Sosyal güvence durumu

	Sayı	%
Evet	277	69,8
Hayır	29	8,1
Geçici koruma statüsünde Suriyeli	6	1,4
Cevap vermeyen	46	20,7

Sosyal güvencesi olan kadınların büyük çoğunluğu (159 kişi-%44,4) bu haktan kendileri üzerinden yararlanırken; yaklaşık yüzde 28'i (101 kişi) de eşleri üzerinden yararlanmaktadır. Baba ya da annesi üzerinden bu haktan yararlanan ufak bir kesim bulunmaktadır (20 kişi-%5,6).

Tablo 22: Sosyal güvenceden kim üzerinden yararlandığı

	Sayı	%
Kendi	159	44,4
Eşi	101	28,2
Baba/anne	20	5,6
Kızı/oğlu	1	0,3
Geçici koruma statüsü Suriye	2	0,6
Cevap vermeyen	75	20,9

En yaygın sosyal güvencenin SGK üzerinden sağlandığı görülmektedir (275 kişi-%76,8). Örneklem içerisinde özel sigortası olan sadece bir kişi (%0,2) bulunurken; yeşil kartı olan 2 kişi (%0,6) bulunmaktadır.

Tablo 23: Sosyal güvence türü

	Sayı	%
SGK	275	76,8
Tarım sigortası	1	0,2

Yeşil kart	2	0,6
Özel sigorta	1	0,2
Geçici koruma statüsü Suriye	5	1,4
Cevap vermeyen	74	20,8

Örneklemede bireysel emekliliğe sahip olanların oranı oldukça düşüktür. Görüşülen kadınların yaklaşık yüzde 68'inin (243 kişi) bireysel emekliliği yoktur. Bireysel emeklilik hesabı bulunan kadın oranı yaklaşık yüzde 14 (50 kişi) civarındadır.

Tablo 24: Bireysel emeklilik sahipliği

	Sayı	%
Evet	50	14,0
Hayır	243	67,9
Cevap vermeyen	65	18,2

GELİR VE YAŞAM DÜZEYİ

Alan araştırması sırasında katılımcıların ve içinde yaşadıkları hanehalklarının yaşam standardını anlayabilmek adına bireysel gelir, hane geliri, ev sahibi olup olmadığı, borcunun olup olmadığı ve yardım alıp almadığı gibi sorular yöneltilmiştir.

Gelir ve servet

Alan araştırmasının yapıldığı esnada çalıştığını beyan eden 133 kadının çalıştıkları işten elde ettikleri aylık ortalama bireysel gelir yaklaşık 4.600 TL olarak hesaplanmıştır. Aylık ortalama toplam hane halkı geliri ise yaklaşık 6.914 TL'dir.

Tablo 25: Bireysel ücret geliri ve hanehalkı geliri

	Ortalama	Minimum	Maksimum
Çalıştığı işten elde ettiği ücret geliri (Aylık, TL) *	4.599,6	600	15.000
Hanehalkı geliri (Aylık, TL) **	6.913,6	1500	70.000

Not: * 10 kişi cevap vermemiştir. Ortalama 123 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

** 23 kişi yanıt vermemiştir. Ortalama 335 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

Örneklemedeki kadınların yüzde 45,3'ü (162 kişi) kirada oturduklarını söylerken; yüzde 43,3'ü (155 kişi) de oturdukları evin kendilerine ya da eşlerine ait olduğunu belirtmişlerdir. Buna işverence sağlanan lojman hizmetinden yararlananlar (6 kişi-%1,7) ve aile bireylerine ait bir evde oturup kira vermeyenleri (33 kişi-%9,2) eklediğimizde, görüşülen kadınların büyük çoğunluğunun oturdukları eve kira vermediklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 26: Oturulan evin kime ait olduğu

	Sayı	%
Kendi/eşine ait	155	43,3
Kendi*	77	21,5
Eşi	43	12
Eşi ve kendi	35	9,8
Aile bireylerinden birisine ancak kira vermiyor	33	9,2
Aile bireylerinden birisine ancak kira veriyor	2	0,5
İşverence sağlanan ücretsiz konut/lojman	6	1,7
Kira	162	45,3
Toplam	358	100

Not:* Oturduğu evin kendisine ait olduğunu söyleyen 77 kadından 32'si evli iken, 12 tanesi hiç evlenmemiş, 1'i birlikte yaşıyor ama evli değil, 18'i boşanmış, 14'ünün ise eşi vefat etmiştir.

Oturulan konut dışında kendisi ya da eşinin sahip olduğu başka bir konutu olan kadınların oranı yüzde 30,5'tir (109 kişi). Sahip olunan diğer konut sayısı ise ağırlıklı olarak bir tanedir (yaklaşık %60). Oturduğu konut dışında iki konutu daha olduğunu beyan eden kadınların örneklemdeki oranı yüzde 16,5'tir.

Tablo 27: Oturduğu ev dışındaki konut sahipliği

	Sayı	%
Evet	109	30,5*
Hayır	232	64,8
Cevap vermeyen	17	4,7

Tablo 28: İlave konut sayısı (n=109)

	Sayı	%
1	65	59,6
2	18	16,5
3	6	5,5
4	4	3,7
5	4	3,7
Cevap vermeyen	12	11

Borçluluk, yoksulluk ve yardımlar

Görüşülen kadınların yaklaşık yüzde 40'ı (140 kişi) borcu olmadığını söylerken; yarıdan fazlası borçları olduğunu bildirmişlerdir (210 kişi-%58,7). Borcun ağırlıklı olarak bir bankaya olduğu görülmektedir. Kadınların yaklaşık yüzde 71'i kredi kartı ve yaklaşık yüzde 63'ü de kredi borcu olduğunu beyan etmişlerdir. Bunun dışında, şahsa (40 kişi-%19,1) ve/veya aile bireylerine (10 kişi-%4,8) borcu olduğunu belirten kadınlar da bulunmaktadır.

Tablo 29: Borçluluk durumu

	Sayı	%
<i>Borcu olup olmadığı</i>		
Var	210	58,7
Yok	140	39,1
Cevap vermeyen	8	2,2
<i>Borç varsa nereye (1) (n=210)</i>		
Kredi	132	62,9
Kredi Kartı	149	70,9
Şahsa	40	19,1
Aileye	10	4,8
Diğer (2)	5	2,4

Notlar: (1) Birden fazla yanıt verildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.
(2) Devlet dairesine borcu içermektedir.

Bireylerin kendilerini içinde yaşadığı topluluğun neresinde gördükleri, kendi refahlarını nasıl değerlendirdikleri, yani subjektif refah algıları sosyal uyum açısından önem arz etmektedir. İlgili yazında kendi hanesine ilişkin üç ve altındaki basamaklarda değerlendirme yapan birisi subjektif olarak yoksul kabul edilmektedir.

Kadınların kendilerine ve içinde yaşadıkları haneye ilişkin subjektif refah algılarını tespit etmek adına, on basamaklı bir merdivende (sıfırda en yoksul, onda ise en zengin hane halkı var) hanesini kaçınıcı basamakta gördüğü sorusu yöneltilmiştir. Örneklemde yüzde 27,6'sı kendi hanesini ortalamada yani beşinci basamakta gördüğünü söylemiştir. Kendi hanesini üç ve

altındaki basamaklarda gören kadınların oranı yüzde 33,8 olarak hesaplanmıştır. Yani örneklem için subjektif yoksulluk oranı yüzde 33,8'dir. Kadınların yaklaşık yüzde 7'si hanelerini en alt basamakta gördüklerini beyan etmişlerdir. Objektif kriterler açısından öyle olmasalar bile kendilerini en alt basamakta konumlandırmış olmaları, yani en yoksul kesimde görmeleri dikkate değerdir. Kadınların yüzde 26,5'i ise kendilerini beşinci basamağın üzerinde konumlandırarak, ortalamanın üzerinde bir ekonomik refah seviyesine sahip oldukları düşüncesini ifade etmiş olmuştur.

Tablo 30: Ekonomik refah değerlendirme, % (0 en yoksul, 10 en zengin)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ortalama
6,9	3,4	9,8	13,7	12	27,6	15,1	7,3	3,1	0,3	0,8	4,3

Yine kadınların yaşam standartlarını belirlemek adına herhangi bir kurum ya da kuruluştan yardım alıp almadıkları sorulmuştur. Görüşülen kadınların büyük bir çoğunluğu (285 kişi-%79,6) herhangi bir yerden yardım almadığını belirtmiştir. 21 kadın (%5,9) ise yardım aldığını söylemiştir. Yardım alan kadınların yaklaşık yüzde 67'si (14 kişi) söz konusu yardımı Covid-19 salgını döneminde aldığını belirtmiştir. Alınan yardımların nereden alındığı incelendiğinde, kaymakamlık ve belediyenin ağırlığı göze çarpmaktadır. Yardım alan kadınların aldıkları yardımların yaklaşık yüzde 67'si kaymakamlık, yüzde 43'ü belediye, yüzde 14'ü muhtarlık ve kalanı diğer yerlerden (aile/şahıs, ticaret odası) gelmiştir. Alınan yardımların ise ağırlıklı olarak (%47,6) erzak yardımı olduğu; bunu Covid-19 desteğinin (%14,3) ve nakit yardımı (%9,5), gelir desteği (%9,5), engelli maaşı (%9,5) türü desteklerin izlediği görülmektedir. Yardım aldığını belirten 21 kadından sadece beşi söz konusu yardımdan düzenli olarak yararlandığını belirtmiştir. Tablodan görülmekle birlikte, düzenli olarak yardım aldığını beyan eden kadınların aldıkları yardımlara bakıldığında erzak yardımı (2 kişi), eğitim yardımı (1 kişi), nakit yardımı (1 kişi) ve engelli yardımları (1 kişi) olduğu görülmektedir. Düzenli yardım alan bu kadınların aylık ortalama hane halkı gelirleri ise 3.075 TL'dir³.

Tablo 31: Yardım alıp almadığı ve yardımın niteliği

	Sayı	%
Herhangi bir yerden yardım alıp almadığı		
Evet	21	5,9
Hayır	285	79,6
Cevap vermeyen	52	14,5
Bu yardımı COVID-19 salgını döneminde mi aldığı		
Evet	14	66,7
Hayır	4	19
Cevap vermeyen	3	14,3
Nereden yardım aldığı (n=21)⁽¹⁾		
Belediye	9	42,9
Kaymakamlık	14	66,7
Aile/ şahıs	1	4,8
Ticaret odası	1	4,8
Muhtarlık	3	14,3
Hangi yardımı aldığı (n=21)⁽¹⁾		
Çocukların eğitimi için nakit yardımı	1	4,8
Erzak yardımı	10	47,6
Nakit yardımı	2	9,5
Gelir desteği	2	9,5

³ Düzenli yardım alan beş kadından hane gelirini belirten dört kadının ortalama hanehalkı gelir düzeyidir.

Kira yardımı	1	4,8
Engelli maaşı	2	9,5
Erzak ve gelir desteği	1	4,8
Covid destek	3	14,3
Aldığı yardım düzenli mi? (n=21)		
Evet	5	23,8
Hayır	16	76,2

(¹) Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için yüzde değerlerin toplamı %100'ü aşmaktadır.

KENTSEL HAKLAR

Avrupa Kentsel şartının iki önemli ilkesinden birisi iş birliğidir. Bu kapsamda, kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine dahil etmek önem arz etmektedir (Altay vd., 2021). Bu proje ile yapılmaya çalışılan, kentin sakinleri ile birlikte sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerileri arayışı bu anlamda son derece değerlidir. Bu başlık altında, Avrupa Sosyal Şartı'nda kentli hakları olarak belirtilmiş olan güvenlik hakkı, dolaşım hakkı, katılım hakkı gibi hakların sağlanıp sağlanmadığı; sağlanmıyorsa nerelerde eksiklikler olduğu kent sakini kadınların tespitleri ile ortaya koyulacaktır.

Toplu taşıma hizmeti

Belediyenin sunmuş olduğu toplu taşıma hizmeti pek çok açıdan ve pek çok kişi için önemli olmakla birlikte, kadınlar için ayrı bir öneme sahiptir. Kadınların yaşadıkları kente karışmalarında ve kentin sunmuş olduğu olanaklardan yararlanmalarında, özellikle özel aracı olmayan kadınlar için toplu taşıma imkanlarının varlığı, yeterliliği ve kalitesi büyük önem arz etmektedir. Alan araştırmasında görüşülen kadınlara, salgın dönemi düşünülmeden, normal koşullar altında belediyenin sunmuş olduğu toplu taşıma hizmetlerinden ne ölçüde yararlandıkları sorulmuştur. Alınan cevaplarda toplu taşıma kullanmadığını söyleyen kadınların çoğunlukta olduğu görülmektedir (126 kişi-%35,2). Görüşülen kadınların 114'ü (%31,8) toplu taşımayı ayda en az 2-3 kez; 68'i (%18,9) ise haftada en az 2-3 kez kullandıklarını belirtmişlerdir. Günde en az bir kez toplu taşıma kullandığını söyleyen kadınların oranı ise yaklaşık yüzde 11'dir (39 kişi). Bu kişilerin ağırlıklı olarak Yalıkavak (24 kişi-%35,9) ve Konacık (10 kişi-%25,6) mahallerinde yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 32: Toplu taşıma hizmetinin ne sıklıkla kullandığı (Salgın dönemini düşünmeden, normal koşulları düşündüğünde)

	Sayı	%
Kullanmıyorum	126	35,2
Günde en az 1	39	10,9
Haftada en az 2-3	68	19
Ayda en az 2-3	114	31,8
Yılda birkaç kez	7	2
Cevap vermeyen	4	1,1

Toplu taşımada karşılaşılan sorunlar incelendiğinde, en fazla şikâyet edilen konunun toplu taşıma ücretlerinin yüksekliği olduğu görülmektedir. Görüşülen 210 kadın (%58,7) toplu taşımada karşılaştığı en önemli sorunu pahalı olması olarak belirtmiştir. Bunun dışında toplu taşımada karşılaşılan en temel problemler; toplu taşıma araçlarında kapasitenin üzerinde yolcu taşınması (193 kişi-%53,9), sefer saatleri aralarının uzun olması (176 kişi-%49,2), toplu taşıma ile Bodrum içinde her yere ulaşım sağlanamaması (159 kişi-%44,4), toplu taşıma araçlarının engellilere ve bebekli insanlara uygun olmaması (155 kişi-%43,3), araçların sürekli olarak dolu

gelmesi (145 kişi-%40,5), durakların özellikle akşam saatlerinde güvenli olmaması (119 kişi-%33,2) ve durak mesafelerinin uzun olması (112 kişi-%31,3) olarak belirtilmiştir. Görüşülen kadınların yüzde 4,5'i ise (16 kişi) toplu taşımada tacizin de karşılaşılan önemli bir problem olduğunu dile getirmişlerdir. Kentin kullanıcısı kadınlar tarafından belirtilen bu sorunlar dikkate alındığında, belediyenin toplum taşıma araçlarına yönelik fiyat politikasını gözden geçirmesi, belki de sık kullanımı arttırmak adına (ya da sık kullananlara fayda sağlamak adına) birden fazla fiyatlandırma politikası izlemesi yerinde bir karar olabilecektir. Bunun yanında, toplu taşıma araçlarına yönelik denetimlerin ve kurallara uyulmaması durumundaki yaptırımların artırılması da toplu taşıma hizmetinin kalitesini artırarak, kullanıcıların memnuniyetini arttırabilecektir.

Tablo 33: Toplu taşımada karşılaşılan sorunlar

	Sayı	%
Şoförlerin davranışları	81	22,6
Taciz	16	4,5
Kapasitenin üzerinde yolcu taşınması	193	53,9
Pahalı olması	210	58,7
Durak mesafelerinin uzun olması	112	31,3
Araçların sürekli dolu gelmesi	145	40,5
Sefer saatleri aralarının uzun olması	176	49,2
Her yere ulaşım sağlanmaması	159	44,4
Durakların özellikle akşam saatlerinde güvenli olmaması	119	33,2
Araçların engellilere ve bebekli insanlara uygun olmaması	155	43,3
Diğer: Sıcaklarda klima çalışmaması	4	1,1

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.

Yaya ve kent

Avrupa Kentsel Şartı bağlamındaki “dolaşım hakkı” çerçevesinde, kentte toplu taşıma, özel arabalar, motorsuz araçlar ve yayalar gibi tüm yol kullanıcılarının, hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan güvenli bir düzenin sağlanması esastır. Bu anlamda kentin yayalara uygun olarak düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Kadınlara yaşadıkları mahallede yürüyüş halindeyken karşılaştıkları sorunlar sorulmuştur. Görüşülen kadınların yaşadıkları mahallede yaya olarak karşılaştıkları en temel problemin yetersiz çevre temizliği olduğu görülmektedir. Kadınların yaklaşık %68'i (243 kişi) yetersiz çevre temizliğinden şikâyet etmişlerdir. Hem trafiğin işleyişi hem de yayaların can güvenliği için son derece önemli olan kaldırımların yetersizliği ise kadınlar tarafından en fazla dile getirilen ikinci sorun olmuştur (237 kişi-%66,2). Kazılmış yollar (228 kişi-%63,7) ve kaldırımlara araç park etmesi (210 kişi-%58,7) de yayaların karşılaştığı diğer önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların dışında, kaldırımların pusule yürümeye uygun olmaması (178 kişi-%49,7), kavşak noktalarının yaya ulaşımına uygun yapılmamış olması (162 kişi-%45,3), trafik ışıklarının sayısının az olması (123 kişi-%34,4), yolların çamurlu olması (105 kişi-%29,3), kaygan zeminler (100 kişi-%27,9) ve kaldırımların gereğinden yüksek olması (87 kişi-%24,3) kadınların yaşadıkları mahallede yaya olarak karşılaştıkları temel sorunlardır.

Tablo 34: Yayaların mahallelerinde karşılaştıkları sorunlar

	Sayı	%
Çamur	105	29,3
Kaygan zemin	100	27,9
Kazılmış yollar	228	63,7
Kaldırım yetersizliği	237	66,2
Kaldırımların pusule yürümeye uygun olmaması	178	49,7
Kaldırımların yüksekliği	87	24,3

Kaldırımlara araç park etmesi	210	58,7
Trafik ışıklarının sayısının az olması	123	34,4
Kavşak noktalarının yaya ulaşımına uygun yapılmamış olması	162	45,3
Yetersiz çevre temizliği	243	67,9
<i>Diğer*</i>	9	2,5

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.

* Diğer: İnşaatların çalışma saatleri, rögar sistemi yetersiz, sahihsiz hayvanlar, kasis ve levhaların eksikliği yanıtını verenler.

Görüşülen kadınlara yaşadıkları mahallenin en önemli sorununun ne olduğu sorulduğunda çok çeşitli cevaplar alınmıştır. Ancak en fazla söylenen sorunun, kadınların yaşadıkları mahallede yaya olarak karşılaştıkları temel sorun ile aynı olması dikkat çekicidir. Kadınların %17,3'ü (62 kişi) çevre temizliğinin yetersiz olmasını (çöplerin toplanmaması, çöp kutularının az olması, çevre-sahil-plaj temizliğinin yetersiz olması) yaşadığı mahallenin en önemli sorunu olarak görmektedir. Sonrasında sırasıyla yaşanan su kesintileri (36 kişi-%10,1), yetersiz sokak aydınlatması (26 kişi-%7,3), altyapı eksikliği (24 kişi-%6,7), kaldırımların yetersizliği (18 kişi-%5), yolların bozukluğu (18 kişi-%5) kadınların yaşadıkları mahallenin en önemli sorunu olarak dile getirdikleri sorunlardır. Kadınlar özelinde mahallesinde yaşadıkları sorunların yansımaları değerlendirilecek olursa kadınlar için yetersiz aydınlatma sorununun (%7,3) mahallelerinde hava karardıktan sonra güvenlik sorununu ve kadınların şiddet/tacize maruz kalma olasılıklarını arttırdığını söylemek mümkündür. Görüşmeciler arasında mahalle kahvesindeki erkeklerin bakışlarıyla uğradıkları tacizi ve mahalle kreşinin olmaması sorununu (0,3) dile getiren kadınlar da bulunmaktadır.

Tablo 35: Mahallesinin en önemli sorunu

	Sayı	%
Çevre temizliğinin yetersizliği	62	16,5
Su kesintileri	36	10,1
Yetersiz ışıklandırma	26	7,3
Altyapı eksikliği	24	6,7
Kaldırım yetersizliği	18	5
Yolların bozukluğu	18	5
Fosseptik çukurları	12	3,4
Araç trafiği (yoğunluk, araba/motosikletlere hız yapılması)	13	3,6
Gürültü (çocuk, yüksek ezan sesi)	9	2,5
Başıboş kedi/köpek	8	2,2
Otopark sorunu	6	1,7
İş makineleri, motosikletler, kamyonlar	6	1,7
Genel hizmet yetersizliği	5	1,4
Can güvenliği	5	1,4
Geri dönüşüm kutularının eksikliği	4	1,1
Elektrik kesintileri	4	1,1
Park eksikliği	4	1,1
Kötü koku	3	0,8
Ulaşım uzaklık	3	0,8
Sitelerin denize erişimi engellemesi	3	0,8
Plansız yapılaşma	3	0,8
Bankamatik olmaması	3	0,8
Kürt olduğu için ayrımcılık yaşanması	2	0,6
Yollarda kasis olmaması	2	0,6
İnternet	2	0,6
Çevre düzenlemesi	2	0,6
Yaya ve üst geçitlerin sayısının az olması	2	0,6
Evlerin ve ev kiralarının çok pahalı olması	2	0,6
Kahvedeki bütün erkeklerin bakışları, kapıya dizilmeleri	1	0,3

Kreş olmaması	1	0,3
Diğer *	16	4,5
Cevap vermeyen	53	14,8

* **Diğer:** Yol tadilatları, faturaların fazla gelmesi, rögar kapakları, parkların temiz olmaması, derenin kapatılması, derenin temizlenmemesi, kaldırım mermerlerinin çok kaygan olması, elektrik direkleri tehlikeli, hayvanlara kötü davranılması, çevreye ve hayvanlara karşı duyarsızlık, kışın kursların kapalı olması, site olduğu için belediyenin ilgilenmemesi, , eczane eksikliği, insanların davranışları, ruhsat kriterine sahip olmayan işletmelerin faaliyet göstermesi, farklı kültürden insanların taşınması yanıtını verenler.

Ataerkil yapının baskın olduğu toplumlarda kadının yerinin evi olduğu düşüncesi, çoğu zaman kadınların evden dışarı çıkmalarına, sosyal hayata karışmalarına ve özgürce hareket etmelerine engel olmaktadır. Kadınlar ya evden çıkamamakta ya da çıksalar bile kendi mahallelerinden dışarı çıkamamakta ve sınırlı bir yaşam alanı içerisinde, sınırlı bir sosyal çevre ve sınırlı faaliyetler ile hayatlarını devam ettirmektedirler. Sosyalleşmede komşuluk ilişkileri ağırlık kazanmakta ve kentin sunmuş olduğu olanak ve haklardan çoğu kadın yararlanamamaktadır. Kadınların evden çıkıp sosyal hayata ne derece karışabildiklerini, kentin sunmuş olduğu olanaklardan ne ölçüde yararlanabildiklerini belirlemek adına, alan araştırmasında görüşülen kadınlara Bodrum'da yapılabilecek bazı aktivitelerden hangisini/hangilerini yaptıklarına ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Meslek/hobi kurslarına katılma ve bara gitme dışında kalan aktivitelerin hepsinde (denize gitmek, AVM'ye/çarşıya gitmek, sahilde yürüyüş yapmak, bodrum kalesini gezmek, kafeye gitmek, restorana gitmek, tiyatro/sinema/konsere gitmek, parka gitmek) yapılma oranının yüzde 50'nin üzerinde olması, kadınların yaşadıkları yerin kendilerine sunduğu olanaklardan bir derece de olsa yararlandıklarına işaret etmektedir. Ancak kadınların %8'i bırakın kafeye, restorana, bara gitmeyi Bodrum'da yaşamasına rağmen denize gitmemiş, %10,1'i sahilde dahi yürümemiştir. Yine de bu aktivitelerden hiçbirini yapmayan kadınlar da bulunmaktadır. 12 kadın (%3,4), Bodrum'da yaşamalarına rağmen bahsi geçen bu aktivitelerden hiçbirini yapmamıştır. Bu durum kadınların sınırlı bir yaşam alanı içerisinde, sınırlı bir sosyal çevre ve sınırlı faaliyetler ile hayatlarını devam ettirdiklerini ve kentin sunmuş olduğu olanak ve haklardan yararlanamadıklarını göstermektedir.

Tablo 36: Bodrum'da hangi aktivitelerin yapıldığı hangi aktivitelerin yapılmadığı

	Yapanlar		Yapmayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%
Denize gitmek	329	91,9	29	8,1
AVM'ye/çarşıya gitmek	295	82,4	63	17,6
Sahilde yürüyüş yapmak	322	89,9	36	10,1
Bodrum kalesini gezmek	219	61,2	139	38,8
Cafeye gitmek	257	71,8	101	28,2
Bara gitmek	146	40,8	212	59,2
Restorana gitmek	224	62,6	134	37,4
Tiyatro/sinema/konsere gitmek	204	57	154	43
Meslek/hobi kurslarına gitmek	121	33,8	237	66,2
Parka gitmek	260	72,6	98	27,4

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.

Temel belediye hizmetleri

Kadınların kentte yaşamlarını kolaylaştıracak Belediye hizmetlerinin yaygınlığı ve yeterliliği, kadın dostu kentler yaratmanın belki de en kilit faktörüdür. Kent yaşamında kadınların ağırlıklı olarak yararlandığı toplu taşıma araçları, otoparklar, pazar yerleri, umumi tuvaletler, park/çocuk parkları, bebek bakım odaları gibi alanların yeterliliği ve uygunluğu kadınların kent yaşamındaki refahlarını arttıracaktır. Bu kapsamda, Belediye tarafından

sunulan, kadınların kentteki yaşam alanlarını genişletecek ve hayatlarını kolaylaştıracak hizmetlerin yeterliliğini belirlemek ve varsa eksikleri tespit edebilmek adına kadınlara bazı hizmetleri yeterli/uygun bulup bulmadıkları sorulmuştur. Kadınların yaklaşık %58'i oturdukları mahalle için toplu taşıma saatleri ve kapasitesinin yeterli olmadığını; yaklaşık %67'si belediyeye ait otopark sayısının yeterli olmadığını ve otoparklardaki güvenlik önlemlerinin yeterli olmadığını (%43,3), aynı zamanda bu otoparkların kadınların hayatlarını kolaylaştıracak şekilde okul-kreş-pazar yeri gibi alanlara yakın olmadığını (%44,4) belirtmişlerdir. Kadınların yaklaşık yüzde 60'ı belediye pazar yerlerinin kadınların kolayca ulaşımına uygun olduğunu düşünmektedir.

Kadınların özellikle kent merkezi dışında kalan alanlarda gece dışarıda zaman geçirmeleri ve kendilerini güvende hissetmeleri açısından önemli olan unsurlardan biri de park-bahçe ve sokak aydınlatmalarıdır. Kadınların yaklaşık yarısı yaşadıkları mahalledeki durak, park ve sokakların yeterli düzeyde aydınlatılmadığını söylemişlerdir. Bununla bağlantılı olarak da kadınların %43,3'ü oturdukları mahallede hava karadıktan sonra dışarıda olmayı güvenli bulmamakta; mahallelerindeki park/çocuk parklarını da gece güvenli bulmamaktadırlar (%56,4). Buna göre hava karadıktan sonra bir güvenlik sorunuyla karşı karşıya olduklarını düşünen kadınların çoğunlukta olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunu destekler nitelikte, kadınların neredeyse tamamı (%91,1) güvenlik için kentin belirli bölgelerine "İmdat Çağrı" butonları konulması gerektiğini düşünmektedir.

Alan araştırmasına katılan kadınların çoğunluğu, Bodrum genelindeki umumi tuvaletlerin hem sayısı olarak yetersiz (%65,6) hem de temizlik açısından yetersiz (%59,5) olduğunu düşünmektedir. Küçük yaşta çocuğu olan kadınlar için oldukça önemli olan bebek bakım odalarının sayısının yetersiz olduğunu düşünen kadınların oranı da yüzde 47,5'tir. Ayrıca kadınların yaklaşık yüzde 40'ı bebek bakım odalarının sadece annelerin kullanımına açık olması gerektiğini düşünürken, yüzde 36'sı bu görüşe katılmamaktadır. Bazı kadınlar, ayrı bir emzirme odası bulunmamasından kaynaklı, bebek bakım odalarını emzirme amaçlı olarak da kullanmaktadırlar. Bu durum, çocuğu ile dışarıda olan babaların bebek bakım odalarını kullanamamalarına sebep olmaktadır. Bebek bakım odalarının yanına ayrı bir emzirme odası konularak bu sorunu ortadan kaldırmak mümkündür.

Tablo 37: Belediye hizmetlerin yeterlilik değerlendirmesi

	Evet	Hayır	Karasızım	Bilgim yok
Oturduğunuz mahalle için toplu taşıma saatleri ve kapasitesi yeterli mi?***	65 (18,2)	206 (57,5)	21 (5,9)	64 (17,9)
Belediyeye ait otopark sayısı yeterli mi?***	14 (3,9)	239 (66,8)	15 (4,2)	88 (24,6)
Belediyeye ait oto parklardaki güvenlik önlemleri yeterli mi?****	40 (11,2)	155 (43,3)	25 (7)	134 (37,4)
Belediyeye ait otoparklar okul, kreş, pazaryeri gibi alanlara yakın mı?*****	93 (25,9)	159 (44,4)	21 (5,9)	78 (21,8)
Pazar yerleri kadınların kolayca ulaşımına uygun mu?***	214 (59,8)	113 (31,6)	14 (3,9)	14 (3,9)
Oturduğunuz mahallede hava karadıktan sonra dışarıda olmak güvenli mi?*****	158 (44,1)	155 (43,3)	20 (5,6)	19 (5,3)
Mahallenizdeki durak, park ve sokaklar yeterli düzeyde aydınlatılıyor mu?*****	148 (41,3)	177 (49,4)	10 (2,8)	15 (4,2)
Güvenlik için kentin belirli bölgelerine "İmdat Çağrı" butonları konulmalı mı?*****	326 (91,1)	8 (2,2)	7 (2)	11 (3,1)

Bodrum genelinde umumi tuvaletlerin sayısı yeterli mi?*****	16 (4,5)	235 (65,6)	16 (4,5)	84 (23,5)
Bodrum genelinde umumi tuvaletlerin temizliği yeterli mi?*****	30 (8,4)	213 (59,5)	22 (6,2)	87 (24,3)
Mahallenizdeki park/çocuk parklarının bakım ve temizliği yeterli mi?*****	60 (16,8)	219 (61,2)	12 (3,4)	61 (17)
Mahallenizdeki park/çocuk parkları gece güvenli mi?*****	41 (11,5)	202 (56,4)	22 (6,2)	88 (24,6)
Bodrum genelinde bebek bakım odalarını sayıca yeterli mi?****	9 (2,5)	170 (47,5)	10 (2,8)	165 (46,1)
Bebek bakım odaları sadece annelerin kullanımına mı açık olmalı?*****	129 (36)	142 (39,7)	18 (5)	64 (17,9)

Not: * sayısı kaç kişinin ilgili soruya yanıt vermediğini göstermektedir.

Not: parantez içerisindeki değerler, verilen cevapların yüzde olarak ifadesini göstermektedir.

Bodrum belediyesi sosyal yardımlaşma çerçevesinde gıda yardımı, hasta nakil aracı desteği, hasta ve çocuk bezi yardımı, hasta yatağı yardımı, evde bakım hizmeti, akülü/manuel tekerlekli sandalye yardımı, kıyafet yardımı ve hoş geldin bebek desteği sağlamaktadır. Ayrıca engelsiz plajlar ve kırsaldaki Çınarlar projeleri de yine belediye kapsamında yürütölmektedir. Belediyenin sosyal yardımlaşma çerçevesinde sunmuş olduğu bu hizmetlerden haberdar olma ve yararlanma oranlarının oldukça düşük olduğu görölmektedir. Tabloda yer almamakla birlikte, göröşölen kadınların yüzde 46,9'u, söz konusunu hizmetlerin hiçbirinden haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Kadınların en fazla haberdar oldukları hizmetlerin sırasıyla gıda yardımı (%37,7), hasta nakil aracı desteği (%32,1), evde bakım hizmeti (%24), kıyafet yardımı (%21,5) olduğu görölmektedir.

Tablo 38: Belediyenin sosyal yardımlaşma kapsamında sunduğu hizmetlerden yararlanma ve haberdar olma düzeyi

	Haberdarım	Yararlandım
Gıda yardımı	135 (37,7)	16 (4,5)
Hasta nakil aracı	115 (32,1)	5 (1,4)
Hasta ve çocuk bezi yardımı	42 (11,7)	1 (0,3)
Hasta yatağı yardımı	41 (11,5)	0 (0,0)
Evde bakım hizmeti	86 (24)	3 (0,8)
Akülü/Manuel tekerlekli sandalye yardımı	62 (17,3)	2 (0,6)
Kıyafet yardımı	77 (21,5)	0 (0,0)
Hoş geldin bebek	42 (11,7)	3 (0,8)
Engelsiz Plajlar	54 (15,1)	1 (0,3)
Kırsaldaki Çınarlar	16 (4,4)	0 (0,0)

Ev eksenli çalışmanın giderek yaygınlaştığı günümüzde, ev eksenli çalışan kadınların ürettiklerini tanıtp, sergileyip, satabilecekleri organizasyonların varlığı, bu kadınların ekonomik açıdan güçlenmelerine katkı sağlayacaktır. Göröşölen kadınların yaklaşık yüzde 12'si satmak üzere evlerinde el emeği/yöresel ürünler (yöresel çeyiz eşyaları, salça, tarhana,

reçel vb.) hazırlamaktadırlar. Bu ürünleri hazırlayan kadınlara bunların satışını yapabilecekleri özel pazar yerleri veya pazaryerlerinde özel bir bölüm olup olmadığı sorulduğunda kadınların yüzde 37'si böyle bir imkân olmadığını söylerken, yüzde 37'si de olduğunu söylemiştir. Yaklaşık yüzde 24'lük bir kesimin ise böyle bir imkânın varlığından haberi yoktur. Kadın üreticilerin katılımını teşvik edecek şekilde, el emeği/yöresel/organik ürün satışına yönelik olarak özel pazaryerleri yaygınlaştırılması veya pazaryerlerinde özel bir bölüm ayrılması, bu kadınları teşvik edecek ve gelir imkanlarını genişletecektir.

Tablo 39: Satmak üzere el emeği/yöresel ürünler (yöresel çeyiz eşyaları, salça, tarhana, reçel vb.) yapma durumu

	Sayı	%
Evet	42	11,7
Hayır	312	87,2
Cevap vermeyen	4	1,1

Sağlık hizmetleri

Temel vatandaşlık haklarından biri olan sağlık hizmetlerine erişim her zaman kolaylıkla sağlanamayabilmektedir. Alan araştırmasına katılan kadınlara Pandemi sürecini düşünmeden, normal koşullar altında sağlık hizmetlerine rahatlıkla ulaşım ulaşılamadıkları sorulduğunda; kadınların yaklaşık yarısı sağlık hizmetlerine rahatlıkla ulaşabildiklerini söylerken, yaklaşık yüzde 38'i ulaşamadıklarını söylemişlerdir. Kadınların yüzde 11,5'i de sağlık hizmetlerine erişimde yaz aylarında sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 40: Sağlık hizmetlerine erişim kolaylığı

	Sayı	%
Rahatlıkla erişebildim	180	50,3
Rahatlıkla erişemedim	137	38,2
Yaz aylarında yetersiz kaldı	41	11,5

Kadınlara Pandemi sürecini düşünmeden, normal koşullar altında sağlık hizmetlerine ağırlıklı olarak nereden eriştikleri sorusu da yönetilmiştir. Söz konusu soruya alınan yanıtlar sağlık hizmetlerine erişimde en fazla Aile Sağlık Merkezleri ve Devlet hastanelerinin kullanıldığını göstermektedir. Kadınların yüzde 65,6'sı sağlık hizmetlerine aile hekimliği üzerinden erişim sağlamaktadır. Sonra sırasıyla devlet hastanesi (%58,7), özel hastane (%35,5), özel muayenehane (%7,5) ve özel klinikler (%5) gelmektedir.

Tablo 41: Sağlık hizmetlerine ağırlıklı olarak nereden erişildiği

	Sayı	%
Aile Hekimliği (Aile Sağlık Merkezi)	235	65,6
Devlet hastanesi	210	58,7
Özel hastane	127	35,5
Özel muayenehane	27	7,5
Özel Klinik	18	5
Bodrum Sağlıklı Hayat Merkezi (SAHAM)	1	0,3

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.

Kadınların kendileri istedikleri zaman, kendilerini hazır hissettikleri zaman çocuk sahibi olmaları ve doğum kontrolü yöntemlerini bilip istediği doğum kontrol yöntemlerini kullanabilmeleri hem bireysel özgürlükleri açısından hem de toplumsal açıdan önem arz etmektedir. Görüşülen kadınların çok büyük çoğunluğu (%86) doğum kontrol yöntemlerine

ilişkin bilgiye sahip olduklarını söylemişlerdir. Konu ile ilgili bilgisi olmadığını söyleyen kadınların oranı %12,3'tür. Kadınların büyük çoğunluğu (266 kişi-%74,3) üreme ve kadın sağlığı ile ilgili bilgilendirme toplantılarına hiç katılmadıklarını söylerken; katıldığını söyleyen kadınların oranı yaklaşık yüzde 25 civarındadır.

Tablo 42: Doğum kontrolü bilgisi

	Sayı	%
<i>Doğum kontrolüne ilişkin bilgiye sahip olup olmadığı</i>		
Evet, bilgi sahibi	308	86
Hayır, bilgi sahibi değil	44	12,3
Cevap vermeyen	6	1,7
<i>Daha önce üreme ve kadın sağlığı ile ilgili bilgilendirme toplantılarına katılıp katılmadığı</i>		
Evet, katılmış	89	24,9
Hayır, katılmamış	266	74,3
Cevap vermeyen	3	0,8

Kadınların toplumsal ve siyasal hayattaki temsiliyetleri

Kadınların toplumsal hayata katılımlarının en etkili yollarından birisi de sivil toplum kuruluşlarına üyeliktir. Ne yazık ki görüşülen kadınların çok büyük çoğunluğunun (%90) herhangi bir STK üyesi bulunmamaktadır. Kadınların sadece yüzde 10'unun STK üyesi bulunduğu görülmektedir⁴. Bu durum, kadınların toplumsal hayata katılım ve toplumsal hayattaki temsiliyetlerinin düşüklüğünü bir kez daha gözler önüne sermektedir. Kadınların bu katılım eksikliğinin bir nedeninin, STK'lardan haberdar olmamaları olduğu anlaşılmaktadır. Zira görüşülen kadınlara Bodrum'da faaliyet gösteren kadınlara yönelik sivil toplum kuruluşlarından haberdar olup olmadıkları sorulduğunda, yaklaşık yüzde 62'si haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. STK'ların tanıtıcı faaliyetlerinin artırılarak, çeşitli organizasyonlar ile hedef kitleleri olan kadınlara ulaşmaları, söz konusu kadınların toplumsal hayata katılımlarını arttırabilecektir.

Tablo 43: STK Üyeliği

	Sayı	%
<i>STK üyeliğinin olup olmadığı</i>		
Evet	35	9,8
Hayır	322	89,9
Cevap vermeyen	1	0,3
<i>Kadınlara yönelik STK'lardan haberdar olup olmadığı</i>		
Evet	133	37,1
Hayır	220	61,5
Cevap vermeyen	5	1,4

Kadınların toplumsal hayata katılımlarındaki yetersizlik, siyasal hayata katılımlarında da kendisini göstermektedir. Türkiye genelinde muhtarların sadece yüzde 2,1'i kadın muhtardır. Bu haliyle kadın muhtar sayısı eşit temsiliyetten çok uzaktır. Bu durum alan araştırması bulguları ile de paralellik göstermektedir. Görüşülen kadınlara mahalle muhtarlarının kadın olup olmadığı sorulduğunda, sadece yüzde 12,9'u kadın olduğunu belirtmiştir. Kadınların yaklaşık yüzde 75'i, mahalle muhtarlarının erkek olduğunu söylerken; yaklaşık yüzde 12'lik bir kesim ise muhtarın cinsiyetini bilmemektedir. Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA.DER), "Eşitlik Mahallede Başlar" sloganıyla kadın muhtar adayları için özel eğitim

⁴ Üye olunan STK bilgileri için EK 2'ye bakınız.

programları ve farkındalık kampanyaları düzenlemektedir. Ancak bu gibi faaliyetlerin sadece seçim dönemleri ile sınırlı tutulmayıp, zaman içerisinde yayılarak sistematik bir bilinçlendirme kampanyası haline dönüşmesi daha ama hizmet eder nitelikte olacaktır. Kadınların siyasi hayata katılımlarını ve temsiliyetlerini arttıracak bir girişim olacaktır.

Tablo 44: Muhtarının kadın olup olmadığı

	Sayı	%
Evet	46	12,8
Hayır	270	75,4
Bilmiyorum	41	11,5
Cevap vermeyen	1	0,3

Belediyelerin Kent Konseyleri altında faaliyet gösteren Kadın Meclisleri de yine kadınların toplumsal yaşama katılımlarını sağlayan ve yaşadıkları kentin sorunlarına çözüm üretmede aktif rol üstlenmelerine aracılık eden bir organizasyondur. Kadın meclisleri kadınların toplumsal yaşamda söz sahibi olmalarını desteklemeyi amaç edinmiştir. Kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesi, sorunlara çözümler üretilmesinde aktif rol almalarının sağlanması, kentsel yaşama katılma ve kente ait olma duygularının geliştirilmesi, kadın meclislerinin temel amaçları arasındadır. Bodrum’da da Belediye Kent Konseyi Kadın Meclisi, Bodrum’da yaşayan tüm kadınların kent yönetiminde ve karar alma süreçlerinde aktif ve eşit rol almalarını, demokratik katılımın, katılımcı yapının güçlendirilmesini hedeflemektedir. Alan araştırması sırasında görüşülen kadınlara kentin kullanıcıları olarak kent sorunlarının çözümünde söz sahibi olabileceklerini bilip bilmedikleri sorusu yöneltilmiştir. Ancak kadınların maalesef yaklaşık yüzde 32’si kent sorunlarının çözümünde söz sahibi olabileceklerini bilmediklerini söylemişlerdir.

Tablo 45: Kadınların kent sorunlarının çözümünde söz sahibi olabileceklerinin farkındalığı

	Sayı	%
Evet	242	67,6
Hayır	116	32,4

Kadın ve miras hakkı

Ataerkil ve geleneksel yapının baskın olduğu toplumlarda kadını ikinci sınıf vatandaş olarak göre anlayışın bir uzantısı olarak, kadını görünmez kılan uygulamalar söz konusu olmaktadır. Bunlardan birisi de miras paylaşımı uygulamasıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın mülkiyet hakkını düzenleyen 35. maddesinde kadınların erkeklerle eşit miras ve mülkiyet hakkına sahip oldukları teminat altına alınmıştır. Her ne kadar miras paylaşımı konusundaki esaslar yasalar ile belirlenmiş olsa da uygulamada yasalar hiçe sayılarak gelenek ve törelere göre farklılık gösteren yasal olmayan uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Bazı durumlarda kadınlar erkek kardeşlerine göre mirastan daha az pay alırken, bazen de mirastan hiç pay alamamaktadırlar. Kadınların erkeklerle eşit miras ve mülkiyet hakkına sahip olmalarını engelleyen eşitsiz uygulamalar, kadınların erkeklere göre ikincil statülerini pekiştirmektedir. Alan araştırmasında görüşülen kadınlara kendi ailelerindeki miras paylaşımında kadınların mirastan pay alıp alamadıkları sorulduğunda; yüzde 10,1’i “hayır” cevabını vermiştir. Yani 358 kadının 36’sı ailelerindeki mirastan pay alamadıklarını dile getirmişlerdir. Anayasa ile güvence altına alınmış bu temel haktan kadınların yararlanamıyor olması, çözülmesi için ciddi adımlar atılması gereken toplumsal bir sorundur.

Tablo 46: Ailesinde kadınlar mirastan pay alabiliyor mu?

	Sayı	%
--	------	---

Evet	319	89,1
Hayır	36	10,1
Cevap vermeyen	3	0,8

Zaman zaman Belediye, STK'ler ya da diğer kurum ve kuruluşlar tarafından kadınları bilgilendirmeye ya da belli bir konuda eğitmeye yönelik faaliyet düzenlenebilmektedir. Çok çeşitli konularda düzenlenen bu eğitim faaliyetlerinin kadınların bilinçlenmesi ve farkındalıklarının artması yönündeki katkısı yadsınamaz. Bu çerçevede, alan araştırmasına katılan kadınlara en fazla hangi konularda eğitim almak istedikleri sorulmuştur. Kadınların en fazla eğitim alıp bilgilenecek istedikleri alanın “kadın dayanışması” (%48,3) olduğu görülmektedir. Onun ardından istihdama katılımlarını destekleyecek konularda eğitim alıp bilgilenecek istedikleri görülmektedir. Kadınların yaklaşık yüzde 47’si “kadın girişimciler için krediler/hibeler”; yüzde 46’sı da “meslek edindirme programları” konusunda bilgilenecek istediklerini belirtmişlerdir. Kadın-erkek (toplumsal cinsiyet) eşitliği (%43), şiddetsizlik-şiddetsiz iletişim (%42,7), medeni kanundan kaynaklı haklar (%40,3), kent hakkı (%37,4), ön yargılar-ayrımcılık (%37,4) konuları da sırasıyla kadınların en fazla bilgilenecek istedikleri konulardır. Bunların dışında, E-ticaret (evde ürettiğim ürünleri satabilmek için) (%29,9), bilgisayar kullanımı (%26,8), E-vatandaşlık (%25,7), Türkçe dil bilgisi (%17,3) de yine kadınların bilgilendirilmeyi talep ettikleri konular arasında yer almaktadır. Belediyeler ve/veya diğer organizasyonlar tarafından planlanacak eğitimlerin bu talepler dikkate alınarak tasarlanması, eğitime katılım oranlarını arttıracak ve amaca daha fazla hizmet edecektir.

Tablo 47: Kadınların bilgilenecek istediği konu başlıkları

	Sayı	%
Kadın-erkek (toplumsal cinsiyet) eşitliği	154	43,0
Şiddetsizlik-Şiddetsiz iletişim	153	42,7
Kadın dayanışması	173	48,3
Ön yargılar-Ayrımcılık	134	37,4
Medeni kanundan kaynaklı haklar	144	40,3
Türkçe dil bilgisi	62	17,3
Kent hakkı	134	37,4
E-vatandaşlık	92	25,7
Meslek edindirme programları	165	46,1
Bilgisayar kullanımı	96	26,8
E-ticaret (Evde ürettiğim ürünleri satabilmek için)	107	29,9
Kadın girişimciler için krediler, hibeler	167	46,7
Hobi kursları	20	5,6
Sokak hayvanları ile ilgili çalışmalar	1	0,3
Özgür yaşam ile ilgili çalışmalar	1	0,3

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek cinsiyetlerini ve bu cinsiyetlere yüklenmiş rolleri ve statüleri kapsamaktadır. Pratikteki kullanımı ise, çoğunlukla “kadını” içermektedir (Demir-Gürdal ve Odabaş, 2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği haklarda, kaynaklarda, ekonomik faaliyet alanında, miras hakkına erişimde, şiddet, taciz ve istismarda, kamusal yaşam ve siyasal alanda eşitliği ifade etmektedir. Bu araştırma kapsamında ise toplumsal cinsiyet eşitliği özellikle kentsel haklara erişim, hane içi karara katılım ve şiddet konuları üzerinden tartışılmaktadır.

Hane içinde pek çok karar alınmaktadır. Bu kararlar para harcama kararından, çocuklara yönelik kararlara, doğum kontrol yöntemlerinin kullanılmasından, bireysel gelirin nereye harcanacağına, fiziksel görünüm, oy kullanma kararından, istenilen yere özgürce gidilip

gidilemediğine ilişkin çok çeşitli kararlardan oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda hane içinde alınan 24 kararın kimler tarafından alındığı özetlenmekte böylelikle kadınların hane içindeki konumlarına, hane içi kararlardaki güç ilişkilerine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat çekilmektedir.

Söz konusu kararları ve kararların nasıl alındığını inceleyecek olursak neye ne kadar para harcanacağına ben karar veririm diyen kadınların oranı %38,8, pazara ne kadar para ile çıkılacağına ben karar veririm diyen kadınların oranı %60,6 ve marketten/pazardan neyin ne kadar alınacağına ben karar veririm diyen kadınların oranı %62,9'dur.

Tasarruf-yatırım gibi konular, çocuğa yönelik harcamalar, çocukların okul seçimi, başka bir çocuk sahibi olunup olunmayacağı, doğum kontrol yöntemlerinin kullanılıp kullanılmayacağı ile ilgili kararların daha ziyade ortaklaşa alındığı görülmektedir (sırasıyla %37,4, %27,7, %24, %35,2 ve %31). Ortaklaşa alınan kararların ardından hane içinde kadınların kararların belirleyici olduğu (ortaklaşa alınan karardan sonra en yüksek yüzdeye sahip olduğu) görülmektedir.

Okul seçimi ve çocuklara yönelik harcama kararı genellikle ortaklaşa alınırken çocukların boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerine (kurs katılma, çalıştırma) ise genellikle kadınlar (%24,3) karar vermektedir.

TV'de izlenecek program seçimi, üzerine kayıtlı bir gayrimenkulün satışı, kendine ait altın/mevduatı bozdurup bozduramayacağı, para kazanmak için çalışıp çalışmayacağı, kazandığı gelir ile ne yapacağı, kişisel harcamaları için ne kadar para harcayacağı, okuma-yazma/kişisel gelişim/hobi kurslarına katılım, sinema, tiyatro, spor, konser faaliyetlere katılım, sağlık harcamalara/doktora gidip gidemeyeceği, hangi partiye oy vereceği, fiziksel görünümü, giyim tarzı, ailesini/ akrabalarını ziyaret etme, gündüz istediği yere gidip gidemeyeceği ile ilgili kararlar ise büyük oranda kadınlar tarafından verilmektedir.

Özetle hane içinde kararlar ya büyük oranda ortaklaşa alınmakta ya da kadınların kararı erkeklere göre daha belirleyici olmaktadır. Benzeri bir araştırmayı 2010-2011 tarihleri arasında Muğla ve Mardin'in merkez ilçelerinde toplam 408 evli çifte anket uygulayarak gerçekleştiren Ekiz-Gökmen ve Gökövali'nin (2016) çalışmasının bulguları kadınların, özellikle Mardin'de çok daha fazla olmak üzere, hane içi kararlara katılım açısından yoksunluklar yaşadığını göstermektedir. Bu durum Bodrum'da kadınların hane içi pazarlık güçlerinin görece yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 48: Hane içinde aşağıdaki konularla ilgili kararlar ağırlıklı olarak kim/kimler tarafından verilmektedir?

	Ben karar veririm	Eşim karar verir	Çocuk/lar karar verir	Ortak karar veririz	Ortak ama benim fikrim ağır basar	Ortak ama eşimin fikri ağır basar	Aile büyüklerinin kararı ağır basar	Geçerli değil	Cevap vermeyen
Neye ne kadar para harcanacağına	38,8	8,7	0,3	36,6	7,3	2,8	1,7	2,5	1,4
Pazara ne kadar para ile çıkılacağına (harcama bütçesine)	60,6	7,8	0,3	18,4	2,8	1,7	3,4	3,6	1,4
Marketten/pazardan neyin ne kadar alınacağına	62,9	6,2	0,3	20,1	2,0	0,8	3,6	2,5	1,7
Tasarruf-yatırım gibi konulara	36,3	11,7	0,6	37,4	1,1	3,1	3,9	4,5	1,4
Çocuğa yönelik harcamalara	25,1	5,0	5,9	27,7	1,1	1,4	1,4	27,1	5,3
Çocukların boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerine (kursu katılma, çalıştırma)	24,3	4,2	11,2	20,1	1,7	1,1	0,6	30,2	6,7
Çocukların okul seçimiyle ilgili kararlara	19,0	4,2	11,7	24,0	1,1	0,3	0,6	31,8	7,3
(Başka bir) çocuk sahibi olunup olunmayacağına	20,4	3,4	0,0	35,2	1,1	0,8	0,6*	30,5	8,1
Doğum kontrol yöntemlerinin kullanılıp kullanılmayacağına	28,5	3,1	0,0	31,0	1,4	1,1	0,3**	28,2	6,4
TV’de izlenecek program seçimine	38,0	9,5	3,1	37,7	2,5	0,6	1,7	3,9	3,1
Üzerime kayıtlı bir gayrimenkulün satışına	41,1	6,4	0,0	31,8	1,4	2,0	2,0	12,0	3,4
Bana ait altın/mevduatı bozdurup bozduramayacağıma	49,2	6,7	0,0	27,9	3,1	2,0	2,0	7,0	2,2
Para kazanmak için çalışıp çalışmayacağıma	61,7	8,7	0,0	18,2	0,8	1,7	1,1	5,0	2,8
Kazandığım gelir ile ne yapacağıma	59,5	5,3	0,0	26,0	1,7	0,6	0,6	4,5	2,0
Kişisel harcamalarım için ne kadar para harcayacağıma	82,7	1,7	0,0	10,1	0,3	0,6	0,3	2,8	1,7
Okuma-yazma/kişisel gelişim/hobi kurslarına katılmama	76,0	3,9	0,0	11,2	0,6	0,3	0,3	5,9	2,0
Sağlık harcamalara/Doktora gidip gidemeyeceğime	75,7	2,8	0,0	16,2	0,6	0,6	0,3	2,2	1,7
Sinema, tiyatro, spor, konser vb faaliyetlere katılmama	66,5	2,0	0,8	18,7	0,3	0,6	0,3	8,4	2,5
Hangi partiye oy vereceğime	81,3	1,4	0,0	9,5	0,3	0,8	0,8	4,2***	1,7
Fiziksel görünümle ilgili şeylere (saç, boya, makyaj, oje)	85,5	3,1	0,0	5,6	0,6	0,6	0,3	2,5	2,0
Giyim tarzıma (kıyafet-ayakkabı seçimi)	85,2	4,5	0,0	4,5	0,8	0,6	0,6	2,2	1,7
Ailemi/ akrabalarımı ziyaret etmeye	75,1	2,2	0,0	17,0	0,6	0,8	0,3	2,2	1,7
Gündüz istediğim yere gidip gidemeyeceğime	83,2	3,4	0,0	8,7	0,3	0,3	0,3	2,2	1,7

Not: * Anne ve babasıyla yaşayan 22 yaşındaki bekar bir görüşmeci ile kayınvalidesi ve kayınpederi ile birlikte yaşayan 21 yaşında, 2 çocuk sahibi kadın görüşmecinin yanıtıdır.

** Kayınvalidesi ve kayınpederi ile birlikte yaşayan 21 yaşında, 2 çocuk sahibi kadın görüşmeci hanede tüm kararların aile büyükleri tarafından verildiğini belirtmiştir.

*** 6 kişi Suriyeli, 1 İranlı görüşmeci ile anketin yapıldığı an itibarıyla 18 yaşında olan ancak henüz oy kullanmamış görüşmecilerin yanıtlarıdır.

Kadına yönelik şiddet

Kadınlara yönelik şiddet, *Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)* başta olmak üzere birçok uluslararası ve ulusal sözleşme tarafından kadınlara karşı ayrımcılık ve bir insan hakları ihlali olarak tanımlanmaktadır. Kadınların, kadın olmalarından dolayı maruz kaldıkları bir şiddet türü olan kadınlara yönelik şiddet, kadınları orantısız bir biçimde etkilemektedir (UN Women, 2020).

Kadına yönelik şiddet; fiziksel, psikolojik, sözlü, cinsel, ekonomik ve siber şiddet olmak üzere çeşitli şekillerde tezahür etmektedir. Kadına yönelik fiziksel şiddet, dayak ve yaralamadan kadının yaşam hakkını elinden alan kadın cinayetlerine kadar uzanmaktadır. Kadın bedenine yönelik bir diğer şiddet ise cinsel şiddettir. Cinsel şiddet, kadın istemediği halde ilişkiye girmekte ısrarcı olunması, istemediği cinsel ilişki şekillerine zorlanması, taciz ve tecavüz şeklinde gerçekleşmektedir. Sözlü şiddet hakaret, bağırma; psikolojik şiddet ise aşağılanma, baskı altına alma ve özgürlüklerin kısıtlanması şeklinde gerçekleşen duygusal şiddet türleridir (Balay, 2003). Kadına yönelik ekonomik şiddet kadınların hane içerisindeki gelir, servet ve harcamalardan eşit pay alamaması, çalışmasına izin verilmemesi, çalıştığı durumlarda ise gelirin el konulması gibi çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Siber şiddet, cep telefonları ve akıllı telefonlar, internet, sosyal medya platformları ve e-posta gibi bilişim ve iletişim teknolojileri kullanılarak uygulanan şiddettir. Kısaca siber şiddet dijital ortamda gerçekleşen bir şiddet türünü ifade etmektedir. Siber şiddet de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile aynı yapısal eşitsizliklerden ve ayrımcılıktan kaynaklandığı için kadınların ve kız çocuklarının maruz bırakıldığı siber şiddet daha fazla ve farklıdır (UN Women, 2020).

Kadınların şiddet algılarını belirlemek, neyi şiddet olarak değerlendirdiklerini anlayabilmek adına, alan araştırmasına katılan kadınlara “kadına yönelik şiddet dendiğinde aklına ilk gelenin ne olduğu” sorulmuştur. Aşağıda tabloda özetlenen bulgular incelendiğinde, görüşülen kadınların kadına yönelik şiddet dendiğinde en fazla akıllarına gelen şiddet türünün fiziksel şiddet (dayak, darp, dövme vb.) olduğu görülmektedir (84 kişi-%23,5). Fiziksel şiddet ile bağlantılı olarak, görüşülen kadınların yaklaşık yüzde 4’ü kadına yönelik şiddet dendiğinde akıllarına ilk olarak cinsel şiddet (taciz, tecavüz, çocuk istismarı vb.) geldiğini belirtmişlerdir. Ölümle sonuçlanan fiziksel şiddet, yani kadın cinayetleri de yine kadına yönelik şiddet dendiğinde kadınların ilk akıllarına gelenler arasındadır (40 kişi-%11,2).

Büyük oranda kadınların ilgili soruya olumsuz bir duygu durumu ile yanıt verdiği gözlenmiştir. Kadınların yaklaşık yüzde 20’sinin “kadına yönelik şiddet” dendiğinde ilk akıllarına gelen öfke, nefret, acı, üzüntü, korku, çaresizlik gibi duygu durumları olmuştur. Yani kadınların bazıları şiddeti olumsuz duygu durumu üzerinden tanımlamışlardır. Görüşülen kadınlar tarafından en fazla dile getirilen duygu durumları sırasıyla üzüntü, nefret, öfke ve korku olmuştur. Görüşülen kadınlardan bir kısmı (%2,8) da şiddeti adaletsizlik, haksızlık gibi bir durum üzerinden tanımlamışlardır. En çok kullanılan durum tanımlaması ise adaletsizlik olmuştur.

Bazı kadınların ise şiddeti cinsiyet üzerinden tanımladıkları görülmektedir. Görüşülen 37 kadının (%10,3), kadına yönelik şiddet dendiğinde akıllarına ilk gelen erkekler, erkek egemenliği, erkeklerin uyguladığı şiddet, erkeklerin iyi yetiştirilmemesi gibi unsurlar olmuştur. Cinsiyetçi tanımlamayı kadın üzerinden yapan az sayıda kadın da bulunmaktadır. Görüşülen kadınların yüzde 1,1’i (4 kişi), kadına yönelik şiddet dendiğinde akıllarına ilk gelenin “kadın, kadının mağduriyeti, kadın olmanın zorlukları” gibi unsurlar olduğunu belirtmişlerdir. Cinsiyetçi tanımlamada şiddetin erkek üzerinden tanımlanmasının daha ağır bastığı görülmektedir. Kadınların çoğu şiddeti uygulayan üzerinden tanımlamış, azınlık bir grup ise mağdur üzerinden tanımlamıştır. Görüşülen kadınlardan bir kısmının ise kadına yönelik şiddeti aile içinde yaşanan bir durum değerlendirdiği görülmektedir (7 kişi-%2). Bazı kadınların kadına yönelik şiddet dendiğinde ilk akıllarına gelen aile içi şiddet, eş şiddeti olmuştur.

Az sayıda kadının aklına kadına yönelik şiddet dendiğinde ilk olarak psikolojik ve sözlü şiddet gelmiştir. Görüşülen kadınların yüzde 5,9'unun (21 kişi) aklına şiddet dendiğinde ilk olarak psikolojik şiddet (baskı, kıskançlık vb.); yüzde 5,9'unun (21 kişi) aklına da sözlü şiddet (hakaret, bağırma vb.) gelmektedir. Yine şiddet türlerinden olan ekonomik şiddet ve siber şiddet ise sadece birer kadın tarafından ilk akla gelen olarak söylenmiştir. Görüşülen kadınların bir kısmı ise (19 kadın-%5,3) birden fazla şiddet türünü aynı anda söylemiş “bütün şiddet türleri” cevabını vermişlerdir.

Tablo 49: Kadına yönelik şiddet dendiğinde ilk akla gelen

	Sayı	%
Cinsel şiddet	14	3,9
Fiziksel şiddet	84	23,5
Kadın cinayetleri	40	11,2
Cinsiyetçi tanımlama	41	11,5
Erkek	37	10,3
Kadın	4	1,1
Aile içi şiddet	7	2
Duygular (öfke, nefret, üzüntü, korku, çaresizlik)	70	19,6
Durum (ayrımcılık, adaletsizlik, haksızlık...)	10	2,8
Psikolojik şiddet	21	5,9
Sözlü şiddet	21	5,9
Farklı şiddet türleri birlikte	19	5,3
Siber şiddet	1	0,3
Ekonomik şiddet	1	0,3
Diğer	17	3,9
Bilgim yok	1	0,3
Emin değilim	1	0,3
Cevap vermeyen	10	2,8

Not: Tablo, kadınlar tarafından soruya verilen cevaplar toplulaştırılarak oluşturulmuştur. Her bir başlığın altında söylenen ifadelerin detayı için EK-3'e bakınız.

Kadınların şiddet konusundaki farkındalıklarını belirlemek adına kadınlara hangi şiddet türlerini bildikleri sorusu da yöneltilmiştir. Fiziksel, ekonomik, psikolojik, sözlü, cinsel ve siber şiddet türlerinden kadınlar tarafından en fazla bilinenin fiziksel şiddet olduğu görülmektedir (334 kişi-%93,3). En az bilinen ise siber şiddettir (%53,1).

Tablo 50: Şiddet türlerinin bilinirliği

	Sayı	%
Fiziksel şiddet	334	93,3
Ekonomik şiddet	278	77,7
Psikolojik şiddet	305	85,2
Sözlü şiddet	311	86,9
Cinsel şiddet	254	71,0
Siber şiddet	190	53,1

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebildiği için cevaplar %100 aşmaktadır.

Alan araştırmasında görüşülen kadınlara kadınların şiddeti en fazla kimden gördüğünü düşündükleri sorulmuştur. Görüşülen kadınlar, kadınların en fazla şiddete erkekler (en çok da eşler), aile bireyleri ve yakınları tarafından uğradığını düşünmektedirler. Kadınların şiddete en fazla eşleri tarafından uğradığını düşünenlerin oranı yüzde 31,8'dir. Verilen cevaplar incelendiğinde, kadınların hep en yakınlarındakiler tarafından şiddete uğradığının düşünülmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 51: Kadınların şiddeti en fazla kimden gördüğü

	Sayı	%
--	------	---

Erkeklerden		
Eş	114	31,8
Erkekler	105	29,3
Hem eşinden hem babasından	17	4,8
Eş, baba ve abiden	3	0,8
Baba	4	1,1
Eski eşlerinden	1	0,3
Abi	1	0,3
Sevgilisinden	2	0,6
Erkekler ve babadan	1	0,3
Ailesinden		
Aileden	23	6,4
Akraba ve aile bireyleri	2	0,6
Eşi/sevgilisi ve ailesinden		
Eşi ve ailesinden	7	2
Erkekler ve aile	6	1,7
Sevgilisi ve ailesinden	2	0,6
Yakınlarından		
En yakınlarından	30	8,4
Tanıdıklarından	1	0,3
Kadınlardan		
Annesinden	1	0,3
Kadın arkadaşlarından	1	0,3
Hemcinsinden	2	0,6
Diğer*	13	3,6
Cevap vermeyen	22	6,2

* Diğer: Devlet, aile ve işyeri çalışanlarından, eş-baba ve patron, herkesten , işverenlerden, erkek ve kadınlardan eşit derecede yanıtı verenler.

Kadın için zor bir durum olan şiddete uğrama, nasıl baş edileceğinin bilinmemesi, nerelerden yardım isteneceğinin bilinmemesi durumda kadını çaresizliğe iten bir durumdur. Görüşülen kadınların yüzde 11,2'si (40 kişi) şiddete uğramaları durumunda nereye başvuracaklarını bilmediklerini söylemişlerdir. Bu yüksek bir orandır. Söz konusu oranın azaltılması için STK'lar ve Belediyeler başta olmak üzere tüm ilgili kurum ve kuruluşların gerekli çabayı göstermesi gerekmektedir. Şiddete uğraması durumunda nereye başvuracağını bildiğini belirten kadınların en fazla başvuracakları yerin ise karakol olduğu görülmektedir (246 kişi-%68,7). Sonra sırasıyla mahkeme (%18,7), kadın kuruluşları (%16,8), avukat (%15,4), aile (%14) ve telefon hatları (%12,6) gelmektedir.

Tablo 52: Kadının şiddete uğraması durumunda nereye başvuracağı

	Sayı	%
Karakola	246	68,7
Mahkemeye	67	18,7
Kadın kuruluşlarına	60	16,8
Avukata	55	15,4
Aileye	50	14
Arkadaşa	25	7
Belediyeye	13	3,6
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne	28	7,8
Telefon hatlarına	45	12,6
KADES'e	4	1,1
Diğer*	1	0,3

Bilmiyorum	40	11,2
------------	----	------

* **Diğer:** Rapor için hastaneye yanıtını veren bir kişi.

Kadınların yaklaşık yüzde 30'u yetiştikleri ailede şiddete tanıklık ettiklerini belirtmişlerdir. Yetiştigi ailede şiddete tanıklık ettiğini belirten kadınların yüzde 53,3'ü, şiddete maruz kalan kişinin anneleri olduğunu bildirmişlerdir. Anneden sonra ise en fazla kendilerinin şiddete uğradıkları görülmektedir (14 kişi-%13,1).

Tablo 53: Yetiştigi ailede şiddete tanıklık edilip edilmediği

	Sayı	%
Evet	107	29,9
Hayır	242	67,6
Cevap vermeyen	9	2,5

Tablo 54: Yetiştigi ailede şiddete uğrayanın kim olduğu (n=107)

	Sayı	%
Kişinin annesi	57	53,3
Aile içi	2	1,9
Akrabası	3	2,8
Kendisi	14	13,1
Amcası	1	0,9
Kardeşi	1	0,9
Annesi ve kendisi	2	1,9
Kendisi, kardeşleri ve annesi	6	5,6
Babası	2	1,9
Kendisi ve kardeşleri	4	3,7
Çocuklar	4	3,7
Yengesi	2	1,9
Dayısı	1	0,9
Kardeşleri ve annesi	1	0,9
Herkes	2	1,9
Ablası	2	1,9
Cevap vermeyen	3	2,8

Şiddeti uygulayanın ise büyük çoğunlukla görüşülen kadının babası olduğu izlenmektedir. Yetiştigi ailede şiddete tanıklık ettiğini söyleyen kadınların yüzde 63,6'sı (68 kişi) şiddeti uygulayan kişinin babası olduğunu belirtmiştir. Babadan sonra en fazla şiddet uygulayan ise anneler olmuştur (8 kişi-%7,5).

Tablo 55: Yetiştigi ailede şiddeti uygulayanın kim olduğu (n=107)

	Sayı	%
Kişinin babası	68	63,6
Aile içi	4	3,7
Eşi	1	0,9
Amcası	1	0,9
Annesi	8	7,5
Kardeşi	1	0,9
Baba ve akrabalar	1	0,9
Babası ve abisi	3	2,8
Abisi	4	3,7
Ebeveynler	6	5,6
Çocukları	1	0,9
Kayınvalidesi	1	0,9
Babası ve ailesi	1	0,9
Babaannesi	1	0,9
Dayısı	2	1,9

Babası ve amcası	1	0,9
Dedesı	1	0,9
Cevap vermeyen	2	1,9

Son olarak kadınlara bugüne kadar hiç şiddete maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Kadınların yüzde 37,4'ü (134 kişi) şiddete maruz kaldıklarını beyan etmişlerdir. Genel eğitim düzeyinin yüksek olduğu⁵ ve 2019 yılı itibarıyla 56.463 TL olan kişi başına düşen milli geliri ile ilk on il arasında yer alan Muğla'da⁶ kadınların yaşadığı şiddetin yüzde 37,4 gibi yüksek bir oranda seyretmesi, şiddetin gelir ve eğitim düzeyinden bağımsız toplumsal bir sorun olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Tablo 56: Bugüne kadar şiddete maruz kalıp kalmadığı

	Sayı	%
Evet	134	37,4
Hayır	183	51,1
Cevap vermeyen	41	11,5

Yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kaldığını belirten kadınların yaklaşık yarısı (%50,7) fiziksel şiddete uğradığını ifade etmiştir. Uğradığı şiddetin psikolojik olduğunu belirten kadınların oranı yüzde 36,6 iken, sözlü şiddet olduğunu belirten kadınların oranı yüzde 32,8'dir. Cinsel şiddete uğradığını belirten kadınların oranı yüzde 10,4'tür. Ekonomik şiddet, siber şiddet ve mobbinge⁷ uğrayan görüşmecilerin oranı ise görece daha düşüktür. Şiddetin her türüne maruz kaldığını belirten görüşmecilerin oranı ise yüzde 4,5'tir.

Tablo 57: Şiddete maruz kaldı ise şiddetin türü (n=134)

	Sayı	%
Fiziksel	68	50,7
Psikolojik	49	36,6
Sözlü	44	32,8
Cinsel	14	10,4
Ekonomik	6	4,5
Siber	3	2,2
Mobbing	1	0,7
Hepsi	6	4,5
Toplam	191	142,5

Not: Birden çok şiddet türüne maruz kalan kadın olduğu için toplam değerler şiddete maruz kaldığını ifade eden kadın sayısını aşmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınların yüzde 70'i şiddete evlerinde uğradıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu hane içi şiddetin yaygınlığına ve kadınların şiddete en çok en yakınındakiler tarafından uğradığına işaret etmektedir. Maruz kaldığı şiddetin işyerinde gerçekleştiğini belirten kadınların oranı ise yaklaşık yüzde 15'tir. Kadınların şiddete maruz

⁵ TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı 2018 yılı verilerine göre Muğla %98,5 okuma yazma oranı ile okur-yazar oranının en yüksek olduğu 6. ildir. Muğla ilinde 15 yaş ve üzeri nüfus, bitirilen eğitim düzeyine göre incelendiğinde ilk sırayı %25,6 ile ilkokul mezunları alırken, yüksekokul ve fakülte mezunlarının oranı da %18,2 olarak gerçekleşmiştir. <http://www.muglagazetesi.com.tr/ulusal-egitim-istatistiklerinde-mugla-6-sirada.html>

⁶ TÜİK (2021) İl Bazında Kişi Başına Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2019 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gross-Domestic-Product-by-Provinces-2019-33663>

⁷ İşyerlerinde bir ya da daha fazla kişi tarafından diğer kişi veya kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, bezdirme, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur ya da mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya sağlıklarına zarar veren; kötü niyetli, kasıtlı, olumsuz tutum ve davranışlar bütünüdür (MEYAD, 2021).

kaldığı diğer yerler arasında sokak (%6,7), otobüs (%2,2), okul (%1,5) gelmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların yaklaşık yüzde 12'si ise her yerde şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum kadınlar için şiddetin mekândan bağımsızlığına işaret etmektedir.

Tablo 58: Şiddete nerede maruz kaldığı (n=134)

	Sayı	%
Ev	94	70,1
İş yeri	20	14,9
Her yer	16	11,9
Sokak	9	6,7
Otobüs	3	2,2
Yurt/okul	2	1,5
Çocuk esirgeme kurumu	1	0,7
Arkadaşlarının yanı	1	0,7
Yurtdışı	1	0,7
Cevap vermeyen	1	0,7
Toplam	148	110,4

Not: Kadınlar birden fazla yerde şiddete uğradıkları için değerler %100'ü aşmaktadır.

Kadınların yaklaşık yüzde 71'i uğradığı şiddetin tekrarlanan bir şiddet olduğunu belirtmiştir. Bu durum şiddetin belirli bir süre ve sistematik biçimde devam ettiğini göstermektedir.

Tablo 59: Uğradığı şiddet tekrarlanan bir şiddet mi?

	Sayı	%
Evet	95	70,9
Hayır	37	27,6
Cevap vermeyen	2	1,5

Şiddeti uygulayanın ise büyük çoğunlukla görüşülen kadının eşi olduğu görülmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların yüzde 40,3'ü (54 kişi) şiddeti uygulayan kişinin eşi olduğunu belirtmiştir. Kadınların eşlerinin psikolojik, cinsel veya fiziksel şiddetine maruz kalmaları kadınları hane içinde güçsüzleştiren ve özsayıgılarını yitirmelerine yol açan unsurlardır.

Yaşamlarının herhangi bir döneminde hane içinde kadınlara eşten sonra en fazla şiddet uygulayan ise baba (%11,2), anne (%7,5) ve abidir (%6,7). Büyükbaba, büyükanne gibi aile büyüklerinin şiddetine uğrayan kadınların oranı ise %3,7'dir. Bulgular kadınların eşlerinin yanı sıra kayınpederinin (%1,5) ve eski eşlerinin (%6,7) de şiddetine uğradığını göstermektedir. Söz konusu bulgular kadınların genellikle birincil akrabalarının şiddetine maruz kaldıklarını göstermektedir. Bunun haricinde erkek arkadaşının ve eski erkek arkadaşının şiddetine maruz kaldığını belirten kadınların oranı sırasıyla yüzde 7,5 ve yüzde 2,2'dir.

Hane içinde ve birincil akrabalar tarafından gerçekleşen şiddet ile eski nişanlı/sevgili şiddeti haricinde kadınlar işyerinde gerek patronlarının (%11,2) gerek işyerine gelen müşterinin (%1,5) de şiddetine uğramaktadırlar. Türk Ceza Kanunu, İş Kanunu ve Borçlar Kanunu işyerinde şiddet ve tacizi önlemeye dönük düzenlemeler veya bu şekilde yorumlanabilecek maddeler içermektedir. Türk ceza kanununa (madde 105) göre cinsel tacizin işyerinde yapılması durumunda ceza (normalde 3 aydan 2 yıla kadar hapis cezasıdır) yarı oranında arttırılmaktadır. Bunun nedeni; işyerinde cinsel tacizde bulunan kişinin, işyerindeki ast-üst ilişkisinden ve her gün aynı iş ortamında olmanın getirdiği kolaylıktan yararlanmasıdır. Ayrıca işini kaybetme korkusu tacize uğrayan kişinin tacizi şikâyet etmesini zorlaştırabilmektedir (Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği, 2017: 43).

İş Kanunu'nda işyerinde taciz konusuna yer verilmemiş olmakla birlikte; eşit davranma ilkesi (Madde 5), çalışma koşullarında değişiklik ve iş sözleşmesinin feshi (Madde 22), işçinin

haklı nedenle derhal fesih hakkı (Madde 24) ve işverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı (Madde 25), kapsamında konunun değerlendirilmesi mümkündür. Borçlar Kanununun 417. Maddesine göre işveren, işçilerin cinsel tacize uğramamaları için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

Kadınlara hiç tanımadığı yabancı erkekler tarafından yöneltilen şiddet de azımsanmayacak orandadır (%4,5). Tüm bu bulgular ister en yakınları ister hiç tanımadıkları olsun kadınlara şiddetin çok büyük oranda erkeklerce gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Tablo 60: Şiddeti uygulayan (n=134)

	Sayı	%
Eş	54	40,3
Baba	15	11,2
Anne	10	7,5
Abi	9	6,7
Aile büyükleri	5	3,7
Kayınpeder	2	1,5
Eski eş	9	6,7
Erkek arkadaş	10	7,5
Eski nişanlı/sevgili	3	2,2
Patron/işveren	15	11,2
İşyerine gelen müşteri	2	1,5
Arkadaşlar/tanıdıklar	2	1,5
Tanımadığı yabancı erkekler	6	4,5
Herkes	5	3,7
Diğer*	4	3,0
Cevap vermeyen	9	6,7
Toplam	157	117,2

Not: Akrabalar, yurtdışında yaşayan Türkler, Çocuk Esirgeme Kurumu çalışanları ve komşu yanıtını verenler.

Şiddete maruz kalan kadınların sadece yaklaşık yüzde 36'sı yardım almaya çalıştığını belirtmiştir. Yardım almaya çalıştığını belirten kadınların uğradığı şiddetin türüne göre değişebilmekle birlikte birkaç yardım kanalına birden başvurduğu tespit edilmiştir. Ancak şiddete maruz kalan kadınların genel itibariyle aile (%50) ve arkadaş (%35,4) gibi kurumsal olmayan kanallara başvurdukları görülmektedir.

Şiddete uğrayan kadınların en fazla başvurdukları kurumsal kanalın karakol olduğu görülmektedir (%41,7). Sonra sırasıyla mahkeme/avukat (%14,6), kadın kuruluşları (%4,2), telefon hatları (%4,2), ve ASP İl Müdürlüğü (%2,1) gelmektedir. Kadınların yüzde 8,3'ü maruz kaldığı şiddetle baş edebilmek için psikoloğa gittiklerini belirtmiştir.

Tablo 61: Yardım almaya çalışıp çalışmadığı

	Sayı	%
Evet	48	35,8
Hayır	86	64,2

Tablo 62: Yardım almaya çalıştı ise nereden aldığı (n=48)

	Sayı	%
Aile	24	50,0
Arkadaş	17	35,4
Karakol	20	41,7
Mahkeme/avukat	7	14,6

Kadın kuruluşları	2	4,2
Telefon hatları	2	4,2
ASP İl Müdürlüğü	1	2,1
Psikolog	4	8,3

Not: Kadınlar birden fazla yardım kanalına başvurdukları için toplam %100'ü aşmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınların yaklaşık yüzde 65'i ise yardım almaya çalışmadığını belirtmişlerdir. Yaşanılan şiddetin türüne bağlı olarak alınan cevaplar da çeşitlilik arz etmektedir. Yardım almaya çalışmadığını belirten kadınların yüzde 9,3'ü bunun nedenini eve hapsedildiği, sindirildiği ve tehdit edildiği için korkması ile açıklamaktadır. Kimsenin yardımcı olamayacağını düşündüğü için yardım almaya çalışmadığını belirten kadınların oranı yüzde 7, bilinçsizlik/bilgi eksikliği dolayısıyla ve yaşı küçük olduğu için yardım almaya çalışmadığını belirten kadınların oranı ise yüzde 5,8'dir. Kadınların yüzde 3,5'i o an şok yaşadığı, yine yüzde 3,5'i yaşadığı şiddetin duyulmasını istemediği, utandığı ve yüzde 2,3'ü toplum baskısı nedeniyle yardım almaya çalışmadığını belirtmiştir. Görüşmeciler arasında yüzleşmek istememesi, yaşadığı şiddetin psikolojik şiddet olması, süreklilik arz etmemesi ve biteceğini, durumun düzeleceğini düşündüğü için yardım almaya çalışmadığını belirten kadınlar da bulunmaktadır.

Söz konusu nedenler haricinde yaşadığı şiddet sorununu kendisinin çözebileceğini düşünmesi ve kendisinin çözmesi nedeniyle yardım almaya çalışmayan kadınların oranı yüzde 11,6'dır (10 kadın). Tablodan görülmemekle birlikte yaşadığı şiddeti kendisi çözen veya çözebileceğini düşündüğü için yardım arayışına girmeyen kadınların beş sözlü, üçü psikolojik, biri fiziksel ve biri cinsel şiddete maruz kalmıştır.

Aile içi şiddete ilişkin yapılan çalışmalarda da vurgulandığı gibi, erkek başta karısı olmak üzere, hanedeki diğer kişilere şiddet kullanmayı kendinde bir hak olarak görmektedir. Ancak asıl ilginç olan ise şiddete maruz kalan kadınların da bunu aile içi bir sorun, hatta meşru bir durum olarak görmesi ve yoksullukla birlikte rasyonelleştirmeleridir (Sallan Gül, 2005: 35). “Neden yardım almaya çalışmadınız?” sorusuna kadınların yüzde 11,6'sı (10 kişi) gerek duymaması cevabını vermiştir. Yine tablodan görülmemekle birlikte gerek duymadığı için yardım almaya çalışmayan kadınların beşi fiziksel, üçü sözlü ve ikisi psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Fiziksel şiddete uğramasına rağmen yardım alma gereksinimi duymadığını belirten kadınlar bu durumu “geçim sıkıntısı”, “anlık bir şeydi” ve “ailede olabilecek bir normal bir şey” şeklinde normalleştirmektedir.

Şiddete maruz kalan üç kadın ise (ikisi psikolojik, biri ise siber şiddete maruz kalmıştır) söz konusu sorun çözüldüğü ve ortadan kalktığı için yardım almaya çalışmadığını belirtmişlerdir. Fiziksel ve sözlü şiddet yaşayan üç kadın ise söz yaşadığı şiddetin ardından sevgilisi/nişanlısı ile ilişkisini bitirdiğini bu nedenle de yardım almaya çalışmadığını belirtmiştir. İşyerinde şiddete maruz kalan bir görüşmeci ise yardım almaya çalışmayıp işten ayrıldığını belirtmiştir.

Tablo 63: Yardım almaya çalışmadı ise nedeni (n=86)

	Sayı	%
Korkması (eve hapsedildiği, sindirildiği, tehdit edildiği için)	8	9,3
Kimsenin yardımcı olamayacağını düşünmesi	6	7,0
Bilinçsizlik, bilgi eksikliği	5	5,8
Yaşının küçük olması	5	5,8
O an yapamaması, şok yaşaması	3	3,5
Duyulmasını istememesi, utanması	3	3,5
Toplum baskısı	2	2,3
Yüzleşmek istememesi	1	1,2
Süreklilik arz etmemesi	1	1,2
Psikolojik şiddet olması	1	1,2

Düzeleceğini düşünmesi	1	1,2
Kendisinin halletmesi/çözebileceğini düşünmesi	10	11,6
Gerek duymaması (normal bir olaymış gibi görmesi)	10	11,6
Sorunun çözülmesi, ortadan kalkması	3	3,5
İlişkiyi bitirmesi ayrılması	3	3,5
İşten ayrılması	1	1,2
Bilmiyor	3	3,5
<i>Diğer*</i>	6	7,0
Cevap vermeyen	14	16,3

Not: Öteki olduğunu düşündüğü için, köyde yaşadığı için ulaşım sıkıntısı, anında çocuk olduğu için, yabancı olduğu için, yardım alacak cesareti olmadığı için, ailesiyle beraber şiddet gördüğü için cevabını verenlerdir.

Kadınların büyük bir çoğunluğu (%89,9) kadına yönelik şiddetin yasalar nezdinde suç olduğunu bilmektedir. Bununla birlikte her ne kadar “*Aile Koruma Kanunu*” kadına yönelik şiddet açısından bir takım yasal önlemler olsa da bu önlemler kapalı bir aile yapısı içinde yaşayan ve hanede herhangi bir güce sahip olmayan kadınların maruz kaldığı şiddeti önlemede yetersizdir. Çünkü bu kadınlar kendilerine uygulanan şiddeti şikâyet bile edememektedirler. Dolayısıyla sadece kadına yönelik değil, herhangi bir canlıya yönelik şiddetin insanlığa yakışmayan bir davranış biçimi olduğunun eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları ile yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Tablo 64: Kadına karşı şiddetin yasalar nezdinde suç olduğunun farkındalığı

	Sayı	%
Evet	322	89,9
Hayır	7	2,0
Cevap vermeyen	29	8,1

Kadınların yaklaşık yüzde 13’ü yardıma ihtiyaç duyduklarında birkaç gece sığınabileceği bir yakınının olmadığını yüzde 20,4’ü ise kendilerine ekonomik destek sağlayabilecek bir yakınlarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum kadınların maruz kaldığı veya kalabileceği olası bir şiddet veya zor durumda kadınları yalnızlaştırabilmekte, güçsüzleştirilebilmekte ve mevcut konumunu değiştirmeye yönelik atacağı adımları zorlaştırabilmektedir.

Tablo 65: Yardıma ihtiyaç duyduğunda birkaç gece sığınabileceği bir yakınının varlığı

	Sayı	%
Evet	283	79,0
Hayır	46	12,9
Cevap vermeyen	29	8,1

Tablo 66: Yardıma ihtiyaç duyduğunda ekonomik destek alabileceği bir yakınının varlığı

	Sayı	%
Evet	257	71,8
Hayır	73	20,4
Cevap vermeyen	28	7,8

Anket çalışmasında kadınların eş veya erkek arkadaşlarıyla ilişkilerini, ilişkilerinde şiddet yaşayıp yaşamadıklarını ve yaşadıkları şiddetin türünü anlamaya çalışmak için bazı ifadelerin geçerliliği incelenmiştir. Buna göre psikolojik şiddeti değerlendirmek üzere sorulan tutum sorularına alınan yanıtlara göre, kadınların yüzde 42,4’ü başka erkekler ile konuşursa eşi/erkek arkadaşının -genellikle veya bazen- kıskandığını/sinirlendiği; %19,6’sı kendisini güvenilmezlikle/sadakatsizlikle suçladığını; yüzde 22,7’si cep telefonunun/sosyal medya

hesaplarının şifrelerini kendisiyle paylaşmasını istediğini belirtmiştir. Yine kadınların yüzde 11,3'ü partnerlerinin erkek doktora gitmesine, yüzde 14,7'si kadın arkadaşlarıyla buluşmasına, yüzde 11,8'i ise istediği zaman ailesiyle görüşme ve konuşmasına izin vermeme şeklinde baskı altına almaya yönelik psikolojik şiddette bulunduğunu belirtmiştir. Kadınların yaşadığı psikolojik şiddet kendisine, çocuklarına veya yakınlarına zarar vermekle korkutma (% 12,6), evi terk edip gitmekle tehdit etme (% 12,3), alkol aldığı anda ailede huzursuzluk yaratma (% 17,6) ve kadın olarak görevlerini (yemek, çamaşır, çocuk bakımı vb.) yerine getiremediğini düşünme (%18,6) şeklinde de gerçekleşmektedir.

Ekonomik şiddeti değerlendirmek üzere sorulan tutum sorularına alınan yanıtlara göre, kadınların %16,7'si parasını istediği gibi kullanamadığını, yüzde 13,7'si parasının elinden alındığını belirtmiştir. Sözlü şiddete ilişkin değerlendirmede bulunulacak olursa genellikle ve bazen hakarete uğrayan kadınların oranı yaklaşık yüzde 26 iken başkalarının önünde aşağılayıcı söz veya davranışta bulunulan kadınların oranı yüzde 20,7'dir. Genellikle veya bazen cinsel ilişkiye zorlanan kadınların oranı yüzde 19 ve fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise yüzde 12,3'tür.

Tablo 67: Eşi/erkek arkadaşıyla ilişkisinde hangilerinin geçerli olduğu (Partneri olan n=300)

	Genellikle	Bazen	Hiçbir zaman	Cevap vermeyen
Başka erkekler ile konuşursam kıskanır /sinirlenir.	77 (25,7)	50 (16,7)	170 (56,7)	3 (1,0)
Beni güvenilmezlikle/sadakatsizlikle suçlar.	37 (12,3)	22 (7,3)	236 (78,7)	5 (1,7)
Cep telefonumun/sosyal medya hesaplarımın şifrelerini kendisiyle paylaşmamı ister.	42 (14,0)	26 (8,7)	224 (74,7)	8 (2,7)
Erkek doktora gitmeme izin vermez.	18 (6,0)	16 (5,3)	261 (87,0)	5 (1,67)
Kadın arkadaşlarımla buluşmama izin vermez.	21 (7,0)	23 (7,7)	251 (83,7)	5 (1,7)
İstedğim zaman ailemle görüşmeme/konuşmama izin vermez.	20 (6,7)	16 (5,3)	256 (85,3)	8 (2,7)
Paramı istediğim şekilde kullanmama izin vermez	26 (8,7)	24 (8,0)	243 (81,0)	7 (2,3)
Paramı elimden alır.	20 (6,7)	21 (7,0)	251 (83,7)	8 (2,7)
Hakaret eder veya kötü hissetmemi sağlar.	39 (13,0)	39 (13,0)	216 (72,0)	6 (2,0)
Başkalarının önünde beni aşağılayıcı söz veya davranışta bulunur.	30 (10,0)	32 (10,7)	230 (76,7)	8 (2,7)
Bana, çocuklarımıza veya yakınlarıma zarar vermekle korkutur.	16 (5,3)	22 (7,3)	250 (83,3)	12 (4,0)
Evi terk edip gitmekle tehdit eder.	21 (7,0)	16 (5,3)	254 (84,7)	9 (3,0)
Alkol aldığı anda ailede huzursuzluk yaratır.	31 (10,3)	22 (7,3)	237 (79,0)	10 (3,3)
Kadın olarak görevlerimi yerine getiremediğimi düşünür (yemek, çamaşır, çocuk bakımı vb)	22 (7,3)	34 (11,3)	236 (78,7)	8 (2,7)
İstemediğim halde cinsel ilişkiye girmek için ısrarcı olur.	22 (7,3)	35 (11,7)	235 (78,3)	8 (2,7)
Fiziksel olarak bana zarar verir	16 (5,3)	21 (7,0)	255 (85,0)	8 (2,7)

Not: Parantez içerisindeki değerler yüzde değerleri göstermektedir.

Kadınların yaklaşık yüzde 44'ü bu proje kapsamında düzenlenecek eğitim/bilinçlendirme toplantılarına katılmak istediğini belirtmiştir.

Tablo 68: Bu proje kapsamında düzenlenecek eğitim/bilinçlendirme toplantılarına katılmak ister misiniz?

	Sayı	%
Evet	157	43,9
Hayır	182	50,8
Cevap vermeyen	19	5,3

KAYNAKÇA

- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2008). “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”
http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf
- Altay, D, Tokman, L. Y. ve Tanrıkulu, A. (2021). Kentli Hakları El Kitabı (Avrupa Kentsel Şartı), UNFPA yayını, https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/kentli_haklari_el_kitabi_1.pdf (4.11.2021).
- Balay, B. (2003), “Bir Başka Yoksulluk: Kadın Yoksulluğu Üzerine”, Kadın/Woman 2000, Kadın Çalışmaları Dergisi, 1 (4).
- Dayıoğlu, M. ve Kırdar, M. (2010). Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımında Belirleyici Etkenler ve Eğilimler. T.C. DPT ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı.
<http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEYINTURKISH/147254-1269017398324/22612354/KadinlarinIsgucuneKatilimi.pdf> (Erişim Tarihi: 10.07. 2018).
- Dedeoğlu, S. (2000), “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği”, *Toplum ve Bilim*, 86, Güz, 139-170.
- Dedeoğlu, S. (2003), “Ev-Eksenli Yoksulluk: Türkiye’de Kadın Yoksulluğu”, *Evrensel Kültür*, (143): 72-75.
- Demir-Gürdal, A. ve Odabaş, Z. Y. (2014). “Kadın ve Miras: Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Folklor/Edebiyat*, CIU Dergisi, 20(78): 37-50.
- Ekiz Gökmen, Ç (2016). “Farklı Sosyo-Kültürel Yapılarda Evli Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımı Üzerine Bir İnceleme”. Türkiye Ekonomi Kurumu (TEK), Beşinci Uluslararası Ekonomi Konferansı, 20-22 Ekim Bodrum.
- Ekiz Gökmen, Ç., Gökovalı, U. (2016), “Hane İçine Gizlenen Kadın Yoksulluğu: Muğla-Mardin Örneği, ODTÜ Gelişme Dergisi, 43, (1): 157-190.
- Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (2017). *Haklarımız var* 19 basım İmak Ofset Basım Yayın San. İstanbul <https://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/04/HaklarımızWeb.pdf>
- Kiren Gürler, Ö. ve Üçdoğru Ş. (2007) “Türkiye’de Cinsiyete Göre Gelir Farklılığının Ayrıştırma Yöntemiyle Uygulanması”. *Journal of Yasar University* 2 (6): 571-589.
- KSGM, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2014), “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”, Özet Rapor Ankara. Aralık 2014
<http://aihmisiz.org.tr/aktarimlar/dosyalar/1428409374.pdf>
- Memiş, E., Ones, Ü, Kızıllırmak, B. (2012). “Housewifisation of Women: Contextualizing Gendered Patterns of Paid and Unpaid Work”. Der. S. Dedeoğlu ve A. Y. Elveren. *Gender and Society in Turkey: The Impact of Neo-Liberal Policies, Political Islam and EU Accession*. London and New York: IB Tauris.

- MEYAD, Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği, 2021, Meyad Bülten <http://mobbingdernegi.org.tr/wp-content/uploads/2021/01/MEYAD-B%C3%9CLTENn.pdf>
- Sallan Gül, S. (2005), “Türkiye’de Yoksulluğun Kadınsılaşması”, *Amme İdaresi Dergisi*, 38 (1): 25-45.
- Temur, N. (2019). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet -Kadın Örgütleri için Rehber
- TÜİK (2020). İşgücü İstatistikleri, Temmuz 2020, 12 Ekim 2020 <https://data.tuik.gov.tr/tr/display-bulletin/?bulletin=isgucu-istatistikleri-temmuz-2020-33791>.
- TÜİK, (2021). İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2019 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gross-Domestic-Product-by-Provinces-2019-33663>.
- Paull, G. (2006). “The Impact of Children on Women’s Paid Work”. *Fiscal Studies* 27(4): 473-512.
- UN WOMEN, (2020). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Siber Şiddet Rehberi

EKLER

EK-1

Tablo: Saha Çalışması Özeti

Mahalle	Sayı	%
Dereköy	5	1,4
Konacık	58	16,2
Bodrum (Merkez)	79	22,1
Gümüşlük	27	7,6
Yalıkavak	65	18,2
Turgutreis	103	28,7
İslamhaneleri	18	5
Cevap vermeyen	3	0,8
Toplam	358	100,0

EK-2

Tablo: STK üyeliği (n=35)

	Sayı	%
TEMA	1	2,9
Atatürkçü Düşünce Derneği	3	8,6
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği	2	5,7
Denizciler Derneği	1	2,9
Boğaziçi İklim Değişikliği Platformu	1	2,9
Bodrum Kadın Dayanışma Derneği	2	5,7
Alevi Bektaşî Kültür Derneği	8	22,9
Hayvan Hakları Koruma Derneği	1	2,9
Engelli Yaşam Derneği	1	2,9
Halikarnas BOFSAD	1	2,9
Bodrum Bisiklet Kulübü	1	2,9
Evde Bakım Derneği	1	2,9
Af Örgütü	1	2,9
Eğitimsen	4	11,4
Çevre Derneği	1	2,9
İstanbul Gazeteciler Derneği	1	2,9
Karadeniz Uluslararası Araştırma Derneği	1	2,9
Çağdaş Drama Derneği	1	2,9
Sanar Derneği	1	2,9
Kızılay	1	2,9
Türkiye Sakatlar Derneği	1	2,9

EK-3

Tablo: Kadına yönelik şiddet dendiğinde ilk akla gelen

	Sayı	%
Cinsel taciz-tecavüz	14	3,9
Taciz	7	2
Taciz ve tecavüz	4	1,1
Cinsel istismar	2	0,6
Çocuklara taciz	1	0,3
Fiziksel şiddet	84	23,5
Fiziksel	18	5
Dayak	58	16,2

Darp	1	0,3
Dövmek	2	0,6
El kaldırmak	1	0,3
İtip kakmak	2	0,6
Sokak şiddeti	1	0,3
Eziyet	1	0,3
Kadın cinayetleri	40	11,2
Kadın cinayetleri	28	7,8
Kadınların katledilmesi	1	0,3
Cinayetler ve tecavüzler	3	0,8
Cinayetler	2	0,6
Öldürülen kadınlar	1	0,3
Ölüm	1	0,3
Türkiye’de ölüm	1	0,3
Vahşet	1	0,3
Pınar Gültekin	1	0,3
Cana kastetme	1	0,3
Cinsiyetçi tanımlama		
Erkek	37	10,3
Erkek	11	3,1
Erkek egemenliği	2	0,6
Erkeğin uyguladığı şiddet	14	3,9
Erkeklerin kötülüğü	1	0,3
Erkeklerin davranışları	1	0,3
Baba	4	1,1
Erkeklerin yeterince iyi yetiştirilememesi	1	0,3
Erkeklerden nefret ediyorum	2	0,6
Erkeği öldürmek bu sayede çok kız yaşar	1	0,3
Kadın	4	1,1
Türkiye’de kadın olmak çok zor	1	0,3
Kadının hep mağdur olması	1	0,3
Kadınlar olarak çok kötü durumdayız	1	0,3
Kadınlar	1	0,3
Aile içi şiddet	7	2
Eş şiddeti	4	1,1
Aile içi sorunlar	1	0,3
Aile içi şiddet	1	0,3
Eşler arası şiddet	1	0,3
Duygular (öfke, nefret, üzüntü, korku, çaresizlik)	70	19,6
Öfke	10	2,8
Üzüntü ve nefret	5	1,4
Nefret	12	3,4
Kızgınlık ve öfke	1	0,3
Kin	1	0,3
Üzüntü	20	5,6
Üzüntü ve öfke	1	0,3
Kötü bir şey	3	0,8
İtici	1	0,3
Olmaması gereken	2	0,6
Korku	5	1,4
Çaresizlik	2	0,6
Üzüntü ve korku	2	0,6
Kadınların çaresizliği	1	0,3
Utanç ve ayıplanma	1	0,3
Acı	1	0,3
İğreti	1	0,3
Çılgılık	1	0,3
Sinir	1	0,3

Durum (ayrımcılık, adaletsizlik, haksızlık...)	10	2,8
Güvenlik	1	0,3
Savunma	1	0,3
Ayrımcılık	1	0,3
Adaletsizlik	4	1,1
Haksızlık	1	0,3
Barbarlık	1	0,3
Eşitsizlik	1	0,3
Psikolojik şiddet	21	5,9
Psikolojik	12	3,4
Ruhsal şiddet	1	0,3
Baskı	6	1,7
Kıskançlık	1	0,3
Bir ters bakış yeter	1	0,3
Sözlü şiddet	21	5,9
Kavga	5	1,4
Hakaret	7	2
Sözlü şiddet	5	1,4
Bağırma	4	1,1
Farklı şiddet türleri birlikte	19	5,3
Bütün şiddet türleri	7	2
Sözlü ve fiziksel	3	0,8
Psikolojik ve sözlü	1	0,3
Fiziksel ve psikolojik	1	0,3
Fiziksel, ekonomik ve cinsel	1	0,3
Dayak ve cinayet	3	0,8
Şiddet	1	0,3
Her şey	1	0,3
Toplumsal şiddet	1	0,3
Siber şiddet	1	0,3
Ekonomik şiddet	1	0,3
Diğer	17	3,9
Travma	1	0,3
Kendi yaşantısı	1	0,3
Haberler	4	1,1
Hayatımız şiddet	1	0,3
Boşanma	1	0,3
KADES	2	0,6
Dengesiz insan	1	0,3
Küfretmek geliyor içimden	3	0,8
Uygulanmayan kanunlar	2	0,6
Şiddetsiz bir hayat	1	0,3
Bilgi yok	1	0,3
Emin değilim	1	0,3
Cevap vermeyen	10	2,8